significat mentis operationes, ut cognitionem, conceptus formales &c. seu obiecta per illas intus expressa. Sic communiter ex ullis relatis supra, quibus addo excerpti e Pythagoricis. apud Complutenses quaest. 4 art. 2° n. multis, praeterea citatis a Lyce lib. 6 trac. 2. num. 27. Suadetur: dum aliquis cuius idioma novimus loquitur, audimus, cognoscimus ex eius locutione, tum res, quas repraesentat, ut certissimum est, tum hos illum habere conceptus aliquos, juxta tendentia determinatos: ergo voces illis nobis significant. Deinde: quia voces hominis institutae sunt ad humanum commercium, et communicationem: quae stare nequeunt, nisi per illas significentur res, et conceptus.

§11 Et inde colligitur, cum, ut S. Augustinus asserit mentiri formaliter dicatur contra mentem: quia nempe voces externae denotant aliquid, quod non asserit; et cum, et quando quis maraliter mentiri dicatur videlicet cum loquitur conformat mentem, sed aliter se habet in abeo quo res est in re ne valet dicere voces significare res ut cognitas, quomodo non sola cognitio. Nec rursus in sonitibus vero brutis, amentibus, et dormientibus non significare conceptus mentis: ergo nec in caeteris: nam hoc falsum est, sitque intelligamus cognoscere nos res in proprio conceptu: nam hac propositione prolata Deus est trinus et unus, ducit immediate quoque nos in cognitionem Dei Unius et Trini. Pro 2° autem est manifesta disparitas. quia bruta non habent mentem; amentes atque dormientia non utuntur illa, quoad mentem caeteri.

§12 Sed ex his eius suboritur quaestiuncula satis celebris quod nempe primario voces significent, utrum res, an mentis conceptus? pro cuius resolutione praemitto 1°: nomine rerum hic intelligi quodlibet obiectum repraesentatum per cognitionem; nomine vero conceptuum illas cognitiones, quae supponuntur ad loquutionem (loquimur de loquutione voluntaria) praemitto 2°, quae omnes non cadere de vocibus operationes mentis significantibus uti cognitio, conceptus mentis &c. Praemitto 3° voces subrogari sive supponi principaliter pro conceptibus. Ea ratio est manifesta: quia loquutio externa substituit ad supplendam supplenda, quam non possumus aliis hominibus loquutionem internam, sive conceptus mentis in seipsis manifestare.

13 Nunc autem circa quaesitum: 1a sententia Nominalistarum, quam etiam tenent Avicennae, et Lince tenet: voces aeque 1° significare res, et conceptus. 2a sententia, quae tribuit Hurtado

(quamquam hic praecedentem sententiam citat a Virao) et Oclamo cum aliis defendit significare primario conceptus, et secundario res. 3a vero communissima nostris, quam etiam tradit sequi D. Eximius, asserit, primario significare res, et secundario conceptus. [Ochiuo] Haec ultima magis placet. Probatur: voces significant primario [significat] quod loquens vult audienti primario manifestare; sed loquens primario vult audienti res manifestare, non vero conceptus: ergo. Minor, in qua tota residet difficultas ostenditur in Mario vel aliis exemplis nobis subministrat D. Augustinus lib. de Mario cap. 14, cum explicat difficultates, cum praecepta docere doctrinam christianam, vel caracteres, qui censeri poterit Didascalos eius conceptus mentis non percipere, quae difficultates mirentur fidei, vel caracteres, ut non in se.

14 Roborat deinde: quia per voces directe, modo quo dici potest de vocibus res affirmamus, et non conceptus, ad eorum conceptus conceptum, quorum substituuntur voces; ut patet in hac propositione: Deus est trinus, et unus: non enim affirmamus aptitudinem Deo, nec totum nostrum conceptum esse trinum, et unum: ergo directe, et primario res vocibus significamus. Quod autem secundario, seu indirecte voces conceptus significent, inde patet: quia cum voces in loquente necessario supponunt cognitionem rerum, ad quas significandas proferuntur ipsius venimus, ut dictum est illis auditis in cognitionem conceptuum.

15 Opponet tamen 1° voces supponunt pro conceptibus principaliter ergo significant conceptus primario. nego consequentiam. Quia supponi tantum est poni loco alterius pro vicibus eius agendis; significare autem est in cognitionem alicuius ducere media aliqua ordinatione, vel saltem ad id ordinari: cum autem voces ponantur loco conceptuum principaliter, et eorum vices agant substitutae &c; sed cum conceptus cum hoc substitutio fuit ex intentione manifestandi per voces, quod manifestandum erat per eos conceptus, nempe res ipsas principaliter, et primario debent repraesentare res ipsas. Res dicta propositione secreta de ministro vel Regis, qui solet in confirmationem adduci: nam primario, et principaliter attribuit in illo munus administrandi Iustitiam, quam repraesentandi Regem pro quo substituit immediatius

16 Opponet 2° voces institutae non ad affirmandum, vel negandum

dy de reb9: sd afirmao, et negao fnalis stat j recep-
5 tib9: ergo primario n̄ jstituy p significadis recepti-
b9. Respondeo p miña maiori, et d̄ia mnori nq quo-
tiq. nq afirmao, et negao vocalis ē tqty substituta
afirmaonis, l negaonis jterne: quq obiq cq jterna
n̄ significet primario negaonq, l afirmaonq, sd res
afirmatas, aut negatas, similiter externa signi-
ficare debet. Nec magis officit, qd voces sit jstitutq
ad humanq commertiq, et comunicanq, ut supra dixi-
mq, et Ftales docet j politicis: nq ex hoc tqty pbat,
qd recepty significare debeqt n̄ ā primario, l quae V.
cq experiamur hoes colloquutes attendere potiq comu-
niter, ad res exprimendas, et percipiendas, quq ad recepty.
17 Opponens 3: voces n̄ significqt res simē medijs co-
ceptib9: ergo significqt primario recepty. Adbonat
hoes potueryt voces sic jstituere, ut primario sig-
nificaryt recepty; sd nulla rao suadet oppositq: ergo
Desde voces significare recepty n̄ pendet a suppositione
qd significet res: nq etsi has mininme significaryt
potergt significare recepty: ergo. Respondeo ad ergoq
distjguo antecedens: n̄ significant res nisi medijs recep-
tib9, ex oditione + ado; tqqq obiectis 1o cognoscendis ng
antecedes, et oquetq. Adrobonaonq retorquyt j primi:
hoes potueryt jstituere voces, sic ut primario re-
cepty significaryt, sd n̄ potest ab adversarijs effica-
tior, quq a nobis assignari rao, cur n̄ ita fecerjt:
ergo.
16 Desde d̄ia maiori, nq mionq, quia tot rares
a nobis jsinuatq superiq ad aliud, qd apponitur,
dico n̄ pendere quidq (mitto casq particulerq) ab
illa suppositione; sd cq n̄ dicamq voces primario sig-
nificare res, l n̄ significare, quia significao receptiq
ita dependeat, l n̄ dependeat; sd quia p loquonq ho-
ei principalis jtendqt nobis jgenere notiq de rebus,
et n̄ de receptib9, et nos aliqd res vq tractamus j dis
principalis attetionq, nil j nos efficit arguq. Et

+ salis

ut alij satisfecerit poterit: notqdq ē 1o nos j hac deciosone
procedere xa generalq, et omnq hoq jstitionq, quq
n̄ tolit, ut j quib9 caib9 peculiarib9 primario signi-
ficqt recepty p voces ex fine peculiari loquqtis, l deter-
minaone circumstantiarq
19 2o notqdq ē: significaonq hqc secqdariq oppoq
dici comuniter illatiuq, n̄ ex eo, qd voces significqt, l n̄ sig-
nificqt res; sd ex eo, qd comuniter cognitonq supponat
de reb9, et vocib9 ipsis. 3: voces humanas n̄ differri a bel-
luinis, ex eo prime, qd illq significqt, l n̄ significqt recepty
primario, l secqdario; sd ex eo, qd voces hoq condatq sit,
et n̄ belluinq videlicet, quia pferqt dirigente rone qo-
mo n̄ pferqt belluinq, quq tqty ab appetitu regqtur
Nec ex eo, qd illq voces significqt res, et recepty j equalit
cād ordinq sequit oes equivocas ē, cq significao duplu-
q, n̄ ē doctrinalis declaraq eorq namq. Alij satis devo-
rib9.
20 De scripturis ā vocis n̄ erit sermo; sd illis o-
mitis, et supposito, qd ad placitq, et arbitrariq significqt
et res, et voces, et mutis recepty, ut ex Ftale colligit 1o
p Hieremenias (excipimq semp ea quq dedimus sup.
5 sect huis) qd raones de vocib9 suis locis adductas,
et pporsionaliter applicqdas. Dico: scripturas (preter illas
de qb9 fmitione 2a quqstiq cuiq pcepti specialiter
voces exprimqtes, ut d: vox songq above, vocale ver
by X) principaliter, et primario significare res ipsas;
voces ā, atq recepto secqdario tqtq: et minq prjnci-
palit ē dd Ljcey Mtraiqq p Viñas, et alios. Sd pbat
eijsdq raonib9, qb9 antecedqte pbavimq resolqonq huic
accomodqdis
21 Sequerea declarat qqlis, quia dq epistolq
absenti scribimq, l eiq dqtqe de precenti, n̄ tq qd
sentiamq (excipiqt caq similes caib9 tq notamis
paulo ate positq) nec tq voces nras, l alterius cuiq-
quq j tedimq scripturq nrq significare, qd certq vide-
t: ergo quia scripturq principaliter X. Reliqua pport

nongda ni, ut jp̃cedenti resolutione. Nec valet dicere
cy D. Thomas qd ignarus linguæ, q̃ latine legeri latine
n̄ jtelligat rē significatas. Hoc n̄qq̃ nil pbat jqven-
tiony, cy nec ananu, nec scriptuary jstitutione vo-
luntaria; sd alterius ignorantia qveniat, qui nascet
p qb9 reb9 illę n̄ jstitutę.

10 Sd hic observandy, qd licet scriptura rei pri-
mario significent subsistyt tñ primario p voci-
b9 mo qo dicim9 supra de vocib9 respectu qcepty.
Dejde: qd si vocib9 mutaret significao mutaret etiā
scripturais, n̄ quia scripturę primario significent
voces; sd quia eary significao supponit p additione sig-
nificaong vocy. Quid ā j particulari dicendy de scriptu-
ris Hieroglificis, et sybolicā, quib9 p̃centi uteby
Egipsi, nec n̄ de scriptis Arithmeticis numerorū? ra-
tio ex dictis ostat: ny qillis p̃ter cęteras stat, ē p̃ pe-
culiari raō, qd adhuc variata vocis respondentis
significaone, n̄ ideo mutarent priuxe, l cesse significa-
cao; quinimo de facto dēverssimis vocib9 significā-
t apd diversas nationes, sd uchuiq̃ desupo taony
significaone.

Disputao IV. de Propositione 1.q Tradit de nomine, verbo, et oraone.

Actu ē uchuiq̃ de instrumentis, ut talib9
arte facti logi de q̃ significativis sub raone comuni
signi; nyc ā agredimur agere de instrumentis, seu sig-
nis artefacti, et significativis j particulari. Quoniy vō
de ppositione p̃ cęteris dubitad: ny raony artefacti
logi seu mī scientē participet? j p̃senti placuit
exponere qdqd ad illy spectat sub raone ppositioni
ut ex jdi facile ostet, qd p̃ponedy cē raony artefacti
logi mīq̃ sciendi. Sd qte oīa p̃mittēdy ē aliquid de nomi-
ne verbo, et oraone.

Sect 1.a quid s.t nomē verby, et oraō loga?

1 Circa p̃sēty p̃seni varij iudicary Auctore
ng alij enim sunt n̄ aliter, ac exponunt grammatici no-
mē, verby, et oraony exponi debere p̃philis. Sd ēnī
nil logy jillis admittyt, et p̃ osequs ad grammaticy qd qd dixe-
runt remittere debuerunt. Alij rs quid logy spectare scdyt;
sd p̃prie tatū j vocib9 reperiri volyt ob Arli auctoritaty:
tamen n̄ nulli satis jsequyt, cy nugent vocib9 raony obie-
cti logi. Alij sa soli mentalib9 oceptib9 ovenire p̃prie de-
fendyt raony nominis verbi, et oraonis logę. Postremo
tdy alij tā j vocib9 quā j oceptib9 mentis dari pose dicyt
nomy, verb9, et oraony logq. Ex hac ā diversitate divers-
tate nascit alia diversitas, et multiplicitas de singulis
definitiony.

2 Sd ut rectus postea stabilire possim9, p̃mit-
tēdy ē oa q̃ sententia doctores diversas ē osideraony logq atq
grammaticy respectu nominis verbi, et oraonis, qd sic ostē-
do logq nominib9 verbis, et oraonib9 utit l attingit ut p̃-
pria materia, l ut p̃priy obiecty p̃ale n̄ minus, quā ipsa
grammatica; sd loga diversa facultas ē a grammatica: erg
diversimo nominib9 verbis, et oraonib9 uti, l atti-
gere debet, et p̃ osequs diversa debet ē cūa eary utriusq;
osideraō. Præterea: quia verby j osideraone grammaticali
nyquā potest ē nomy; potest ā j loga ut Arls asserit
1.o p̃ Hiermenias cap. 3. dicys sic: ipsa igit dy se dicta
verba nomina s̄t: ergo.

3 Dejde p̃bandy ē dari nomy verby, et oraony men-
taly: et quidp ex Arle desumpta raone, de quo maxime
gloriāt Auctores cōs sententię. Ng Philg cap. 4. lib. 1. p̃ Hiera
menias enuntiationy dicit: oraony, j qua veri l falsy;
sd ut ostat ex eod lib. cap. 1. very, et falsy p̃senty j jtelle-
cū collocat: ergo xa Phily j jtellecte dat oraō, quę very, l fal-
sy j se otineat; sd nequit j se otinere very, nec falsy quā
nomine ostet et verbo: verym, aut falsy stare nequit

sine affirmatione aut negatione, quę xa Phily eysdē loc citato debet ee unius de aliquo, l unius ab aliquo: ergo ex mente Phili datr in intellectu nomen verbum et oratione, quę sit nomen verbum et oratio mentalis.

4 Potuimus disquirendum, num sit nomen verbum et oratio mentalis det nomen verbum et oratio vocalis proprie logica. Respondeo consequenter ad dicta de eodem loco, non dari si loquamur uti devemus de nomine, verbo, et oratione logicis, et non de grammaticalibus. Probatur: nomen verbum, et oratio logica, l est propria materia logicę, l eius obiectum formale; sed ut ex dictis constat, et ex dicendis constabit, quilibet in vocibus nequit reperiri, nec propria materia logicę nec eius obiectum formale proprium: ergo nec nomen verbum, et oratio logica proprie talis

5 Nec adversus ly dicere valet, quod nomen, verbum, et oratio sint pars principua grammaticę, nec quod ea nomina primo sint instituta pro illis vocibus significandis, quę proinde soly pertinet ad grammaticam considerationem. Non valet, inquam: nam illud quod est de nomine, verbo, et oratione grammaticalibus; non vero logicis. Hoc autem licet ita sit; non omnia tamen temporibus omnibus, et hominibus patuit innotuerunt: ideoque potuerunt homines superveniens eisdem vocibus uti pro significandis conceptibus illis, qui respondent essentię per illas voces significatę quamquam proprie non sint formalia nomina, verba, et orationes.

6 Nec adversus ly valet auctoritas Aristotelis definientis illa omnia semper per esse voces, ut postpauca ostendetur, nec item verbum aliqui, quibus Arist videtur excludere nomen, et orationem mentalis, et per consequens etiam verbum: hoc eorum sic sese habet, iuxta Severino Boetio cap 2 lib. 1 per Hieramenias: ad placitum vero quia neque natura nominum nullum est; sed quod sit notas, l ut alij volunt nullum nomen est signum naturale, sed ad placitum. Cap xa Boetius citatum cap 4 lib. eiusdem: est autem oratio omnis quidem significativa; non est sicut instrumentum; sed quia ad nomen dictum est ad placitum.

7 Cęterum si ad placitum accipiendum est per eodem, atque ad voces semper uti ostendunt adversarij: quoniam conceptus mentis nullus est significativus ad placitum dicendum est, nullus

vocis est signum instrumentale, seu instrumentaliter significare: nam Phily illud ad placitum, opponat in ultimo tertu significativo sicut instrumento, quod tamen non asseritur ab adversarijs. Itaque dico xa doctrinę Cardinalis Tolet. ly ad placitum significare tantum quid artificiosum vocale, prout opponitur non artificioso, quod tamen habet significare, l ut instrumentum naturale: quia ad mentem significat ut ipse Aristoteles ait per voces ferarum: de quo tamen artificio speciatim loquar, modo patebit

8 Quę porro in ea opponi suppositis hic, quę diximus adversus tres vocales scriptos, et obiectivo sect 4 ees dispert nullius roboris sunt: et maxime si diligenter simul perpendatur doctrina semper tradita circa definitiones Aristotelis, ut si quid obiciatur, ab eius auctoritate. Sed animadvertendum quod licet omnino hic semper agat de nomine verbo, et oratione vocalibus: de eo dicendum est et potiori titulo de nomine, verbo, et oratione scriptis obiectivis per nullus ex prius, nec tamen sunt nomen verbum, aut oratio logica proprie talis

9 Alius partis Aristoteles, quę non paucum sequitur, in dicta enim nominatim lib. 1o per Hieramenias cap. 2 sic nomen definit: vox significativa ad placitum sine tempore cuius nulla pars separata significat finita, et recta Nonnulli ponunt separatum per separata, sed infideliter: nec tamen sic reperiri in illa versione textus originalis, nec in antiqua, nec dignis Argiropyli quoque qui nec in Auctoribus gravioribus quos enim ex professo vidi. Quare, l negandum voci separata, l negandum defendi definitionem Aristotelis illa quod, ut iacet non potest esse propria definitio nominis logici proprie talis ly quia xa nos nullum dari potest nomen logicum proprie tale, quod non sit mentale. Ly quia licet admittatur, nomen vocale plura sunt nomina, quorum partes ab invicem separatę significant, ut Resp. Dial Resp. Vellamen Caucipeg.

10 Dico autem Aristoteles per ly separata significare solum idem, ac separatim id est quod nulla pars nominis divisi ab altera significat et patet in exemplis ab eodem adductis, et explicatione, l ut alij dicunt voluisse quod nulla pars separata significet idem, atque coniuncta. Cęterum hec aperta verba per se non significant: et per consequens exprimi debuissent clarioribus terminis ut est illa

definitio recta. Patet maior quia 2ª pars dicti argumenti nulla est: quia plura nomina, quae separata significant idem, atque coniuncta ut Crucifixus, quod idem significat ac fixus cruci. Deiparam idem ac Parens Dei. Terraemotus idem ac motus terrae. Similiter famulus nihilum vellamus, quae valent idem atque famul nil vellamus abscissis ultimis sylabis.

11 Omitto plures alios defectus et exclusum infero Philosophum ibi modo non explicuisse definitive nomen logicum rigorose; sed nec attigisse quidem loquitur de nomine grammaticali prout in usum venit hoc loco: declarando scilicet aliqualiter quomodo conceptibus intellectualibus logicis respondent externa voces, quod illis temporibus maxime conducebat tum quia nullus erat ordo determinatus ad agendum de vocibus tum quia maxima pars multorum Philosophorum conferebat ut caperet in sermone externo. Et credo confirmatione posse quidem accipi non leve fundamentum ex eodem Philosopho, qui sic praeparat aditum ad totum librum suum per Hermeneias sunt ergo ea, quae sunt in voce earum, quae sunt in anima passionum notae. Videlicet intellectionum signa.

12 Quibus dicendum cum, illa praetermissa definitione cum multis aliis aliorum auctorum, quas non vacat examinare servatoque simul talium auctoritate sic nomen logicum definiri debet: intellectualis expressio * per modum partis simplicis materialis ad modum subjecti. Dicitur intellectualis expressio loco generis, per quod convenit nomini cum verbo, et oratione logica. Dicitur per modum partis simplicis materialis ut differentia, per quam discriminatur ab oratione simul, et partim a verbo, quod est forma materialis. Denique dicitur ad modum subjecti sic indiscriminatim ut ultimo differat nomen a verbo nec non ut ratio logica denotetur. Et Haec definitio sic explicata convenit omni, et soli nomini logico, suppositis probatis de nomine grammaticali.

13 Nam in primis, omne nomen logicum est intellectualis expressio videlicet conceptus intellectus significans, et repraesentans aliquid intellectui. Deinde sese habet ad modum subjecti, seu artefactum logicum per modum partis simplicis materialis: quia nomen logicum est luti vel basis cuiuslibet artefacti logici proportionata quatenus est extrema varias dispositiones, et directiones regularum logicarum, has vel illas formas in se suscipiendo: ergo praedicta definitio in primis convenit omni nomini logico. Quod autem conveniat soli sic probatur: nam per genus excluditur quidquid non est operatio mentis, et rubrationem significativa; in qua tantum nomen logicum reperiri potest; sed ex eius in operationibus, ut significativis, quae sunt oratio, nomen, et verbum nulla praeter nomen participat reliquias omnes conceptus definitionis, ut constabit: ergo.

14 Sed dices: plura sunt nomina composita ut lucifer ignifer, paterfamilias et sed illis convenire non potest ratio per modum partis simplicis; ergo male definitur logicum per illam rationem contra mi. de ipsa compositione, quatenus mentalis est nego minorem: quia cum illa nomina per modum unius indivisibiliter unum quid determinate significent simplicem tantum conceptum sortiuntur in intellectu. Deduces 1° ex dictis 1 differentiam inter terminum logicum, item inter apprehensionem, ut sic, et nomen logicum: quae stat in eo quod illorum ratio sit magis externa quam huius, nec ratio tum dicat essentialiter repraesentare. Deduces 2° de ratione nominis logici non esse declinari, vel non declinari per casus: et sic de genere quoque dicendum, et inflexione per numeros.

15 Deduces 3°: nullum nomen posse significare cum tempore licet multa significant, vel connotent tempus. Declaratur: significare cum tempore, quod dicitur etiam significare in tempore, sive significare tempus, idem est ac determinare differentias temporis, in qua quod significatum exerceat, vel de praesenti, vel de praeterito, vel de futuro ratione subversionis ordinis: hoc autem expressioni, quae se habet per modum materiae convenire non potest significare tempus est tantum exprimere temporis mensuram determinatam, et connotare tempus significare actionem fieri solitum aliquo in aliqua differentia temporis, et hoc habere potest expressio praedicta: quod patet in his nominibus, inter alia, dies mensis annus. Et in his praedictis sententia spectaculum et similibus.

16 Deduces 4 casus obliquos adiectiva participia negationes adverbia et sive alarum conceptus illis correspondentes esse proprie nomina logica: nec non conceptus correspondentes

vocibus non significativis: quia haec non sunt expressiones intellectuales. Nec dicas: Aristoteles licet de vocalibus tantum agat; ex exclusisse tamen a ratione nominis logici casus obliquos: Philonis inquit, aut Philoni, et quaecumque talia sunt non sunt nomina; sed casus nominis: sed in mentalibus proportionaliter eadem est ac in vocalibus: ergo. Nam ad id respondeo Aristotelem absolute non exclusisse casus obliquos a ratione nominis; sed a ratione diversi nominis, atque recti. Nam esse casum nominis idem est ac esse nomen, idem suppositione sive terminatione diversum. De suppositionibus autem, significationibus, et ceteris logicis artefactis, cum sint quid posterius, aliter dicendum; tamen certi nominum vices gerere possint.

17 Deinde 5°: verba si sint infinitivi modi cum suppositione formali ut scire bonum est, esse proprie nomina logica, non verba: quod in nostra sententia nomina sunt omnia verba cum materiali suppositione, sive sint, sive non infinitivi modi ut cum dicimus: amo est verbum. Et ratio: quia sic accepta sunt intellectualis expressio per modum rei. Rogabis quomodo nomen logicum dividendum? Respondeo dividendum in tot species, in quot divisimus terminum logicum simplicem, complexum, et praeter hoc infinitum eo modo quo diximus. Vide quae illic divisiones ubi de termino logico supra sect. 6. dicebamus.

18 Hic autem opportune disputari solet: num nomen logicum, et per consequens quodlibet aliud possit infinitari? nomen infinitari nihil est aliud quam per praepositionem particulae non apropria significatione tradere ad significandas rationes rerum infinitas tam existentes, quam non existentes, praeter illam quam excludit per particulam non. Ad quaestionem ergo respondeo affirmative. Probatur quia non homo non album significant praeter hominem, et album quod est, et non est in rerum natura; sed sunt proprie nomina quae sic significant. Nam constituere possunt sub plena enuntiatione, et sunt ut verbum enuntiationis: deinde nomen infinitari nihil est aliud, quam isto modo significare res omnes: ergo.

19 Nec valet dicere nomen mentale, quale nos cum admittimus logicum significare nequire quod significat: nam mutata specie nominis, ut mutatur per infinitionem nihil minus mutari significatum. Dum Aristoteles dixit non homo non esse no-

men tantum excludit a ratione nominis praeceptionis non homo: unde subaddit, sed est nomen infinitum. Animadvertendum tamen est non omnia quaecumque nomina posse infinitari; sed illa tantum quae determinatam, habent significationem; nisi enim, nam nota exsultat. Sic enim non nullus non nihil non infinitatur: quia non nullus valet idem ac aliquis: non nihil idem ac aliquid. Sic non omnis homo non infinitat, quia valet idem, ac quidam homo non. De nominibus tamen syncategorematicis maxime dissentiunt Auctores: utrumque defensari potest dicito quod libuerit.

20 Cap. 2 sect. partis Aristoteles idem liber 1° Perihermenias cap. 3 ex versione Severini Boetii, sic verbum definit: verbum autem est quod consignificat tempus cujus pars nihil significat seorsum, et est semper eorum, quae de altero dicuntur nota. Quibus ut inquit Cardin. Toletus in eodem loco, et omnibus in praecedentibus superadditis sunt verba 8a definitionis nominis ita ut sit in quadrupedum: verbum est vox significativa ad placitum, quae consignificat tempus &. Sed haec definitio subjacet eisdem inconvenientibus, atque nominis definitio. Nec enim verbum logicum vocale dari potest ut diximus. Deinde quia plura verba diversa significant aliquid ut clamo divisum in amo, qui, et in plures partes, ut expaveo paveo habeo, eo: invideo, video, ideo, Deo, eo &.

21 Quapropter illa exponimus sicut praecedentes, et admittimus per aliqualem tantum explicationem verbi grammaticalis quod hoc loco venit in usum. Et ut nostram praeter mentem alii apponamus: praemittendum est verbum logicum non hic accipi pro eo, ac verbum mentis cum omnes suas formalitates; sed specialiter pro formalitate illa, sub cujus aliquid intellectui verbum mentis enuntiat. Hoc ita sic indico definiendum intellectualis expressio per modum partis formalis enuntiationis logicae. Ponitur intellectualis expressio, tamquam genus pro quo convenit verbum cum nomine, et ratione per modum partis formalis enuntiationis habet rationem differentiae, per quam discriminatur ab illis: additur logicae pro determinanda qualitate enuntiationis. Cetera proportionare debent ut in definitione nominis.

22 Ex his autem infertur 1° verbum logicum eodem modo

quo nomen a suo loco, simul, et appositione distant pro eo quia determina aliis enuntiationis 2° vel ly est verbum proprie loquendo quia actu constituit enuntiationem: quia ratio quasi parti finali enuntiationis est ipsa determinatio finali enuntiationis, quae stare nequit, quin enuntiet actu. 3° proprium est verbi significare cum tempore seu in tempore, vel significare tempus. Quid autem sint ex diximus ubi de nomine: nam enuntiare semper ex parte obiecti dicit aliquid differentiae, temporis cum quo significat, et enuntiat, et consequenter necesse est ut finale determinativum enuntiationi sit quoque finale determinativum eiusdem differentiae temporis.

23 Sed hic observandum, quod tempus illud non debet accipi physico rigore semper, videlicet pro subiectione ad motus, et posterius: sed sufficit tempus late sumptum pro duratione quacumque lenius sumptis: unde verba, quae significant actionem aliquam in tempus ut Deus cogitat. Et aeternitatem indivisibilem, ut in hac propositione: Pater Aeternus generat Filium, in hoc sensu significant cum tempore. Quid autem in propositionibus aeternae veritatis ut Homo est animal rationale? dicendum illarum verbum cum significare cum tempore: nam licet absolute nullo tempori determinato respondeat; conditionate autem respondet omni: locare reddit hunc sensum in praesenti propositione: necesse est, Homo est animal rationale, quo modo significat de praesenti dari necessitatem connexitatis [illegible] cum animali rationali.

24 Infert 4 de ratione verbi logici non esse conjugari per modos, et tempora, quia in hac parte tantum dat verbum logicum in praedicativo: nam in reliquis modis non est proprie, nec perfecte verbum enuntiativum. Sed absolute non placet, quod aliqui dicunt cum praedicativo, solum in praesenti dari proprium et stricte verbum: nam cum praeteritum, et futurum (non admittit in Philosophia dispositio illa grammaticorum in praeteritum imperfectum, perfectum, et plusquamperfectum, nec in futurum imperfectum atque perfectum, sed loquimur semper de perfectis temporibus) quo modo pendeant a praesenti, quoniam ideo verum hoc Adamus fuit, Antichristus erit, quia verum aliquando fuit, et erit: Adamus est, Antichristus est; verum absolute non habet enuntiativum vero

vel falso.

25 Quod si Philosophus dixit, quod sit signum temporis non in verbum; sed casus verbi; dicendum est loqui stricte; non in sensu absoluto vero (loquimur facta comparatione vocum ad concepta) rogabis quotuplex sit verbum logicum? respondeo, duplex est tantum attenta praedictorum doctrina subiectivum et adiectivum. Subiectivum, quod per se ratione sui determinat finaliter enuntiationem; et huius generis tantum est verbum sum, es, fui. Adiectivum quod ratione subiectivi quod in se enuntiationem determinat, et huius generis sunt omnia reliqua verba, quae sunt loquendo resolvuntur in praedicatum, et sum, es, fui ut Petrus cogitat, quod idem valet, ac Petrus est cogitans.

26 Hic autem observandum est verum: quod si sum es fui ponat absque disjecto praedicato, de subiectivo fit adiectivum, vel mixtum: nam si ut dicamus Petrus est, verbum est in aliud est, et praedicatum. Solvitur in hunc modum: Petrus est ens, vel existens. Similiter discurrendo in propositionibus de primo adiacente, quae verbum potentem explicite continet etiam est. Et tandem observandum quod verbum logicum semper se se habeat ex parte praedicati numquam ex parte subiecti: nam vel illud explicite de subiecto dicitur, vel ipsemet ipso continet implicite, vel simul implicite continet, atque dicitur.

27 Verum tamen verbum logicum infinitari posset sicut nomen? diversi mei sententia vertit in sententias. Nos autem abstinentes a referendo sententias eorum dicimus: verbum adiectivum infinitari per se tantum inadequate. quoniam, in hac propositione Petrus non amat quae reddere potest hunc sensum Petrus est non amans, ubi non amans quod involvit in non amat infinitat. Subiectivum vero verbum non item quia verbum) et haec ratio tradit ad Thoma in 2° perihermeneias lect. 5a) quia verbum subiectivum affectum negatione removet ab aliquo facit negativam negationem; sed hoc est tantum significare determinate non identitatem subiecti cum praedicato: ergo non significat indeterminate vel infinitat, et per consequens non infinitat: hoc patet in hac propositione: Petrus non est logicus.

28 Sed iam ad 3am sect. partem accedens orationis hic, et cum illo frequenter Thomas sic definit ex Boetiana versione:

p. Hermeneias cap. 4: vox significativa (subintelligitur enim ad placitum) cuius partium aliqua significativa est separata, ut dictio, non ut affirmatio, vel negatio. Sed haec definitio praeter alios defectus non convenit nisi omnino orationi vocali, qui quidem oratio est licet non proprie loquendo cuius partes separatae significant, ut affirmatio, vel negatio vocalis. Alii autem, et aliqui omissis, et expositis, ut in praecedentibus sic definimus orationem logicam: intellectualis expressio complexa tertia operatione logicae

29 Genus est intellectualis expressio. Reliqua non differentia dicitur a intellectualis expressio complexa singulariter licet aliquando multum sint in eadem oratione similes expressiones ad denotandam unitatem, quam media tertia logica debent habere. Porro dicitur: tertia operatione logicae, quibus verbis excluduntur ab oratione logica plures mentales expressiones, non attributive, nec ordinate dispositae sicut Petrus currit: homo lux columba quae non sit oratio quemadmodum istae Petrus currit animal rationale. Sed observandum, quod dum externae quod ad rationem expressionis complexae non requiritur quod dum externae enuntiationi respondeant plures voces: nam sententia nihil nemo in expressiones eiusmodi, et orationi logicae, licet unica voce proferatur: eo quod eorum conceptus idem sit aequivalent: ego sum sentiens: nulla res: nullus homo

30 Perfectio tamen orationis actu complexo logico, habet ex eo maxime, quod tam exigat, ut sit proprie talis, actualem constitutionem finis a significatione; non sic oratio, quae debet esse significativa, nec opus est, ut actu constituat. Dividitur autem oratio in imperfectam, atque perfectam. Imperfecta dicitur quae sensum habet imperfectum, et quasi suspensum, ut istae: si tu non vobis, quod ego si vales &. Perfecta, quae sensum habet integrum, et perfectum, ut animal rationale Deus est homo. Perfecta subdividi solet in interrogativam, imperativam, vocativam, deprecativam, optativam, et enuntiativam. Sed ex his omnibus sola enuntiativa, quae proprie est propositio negotii est praesentis disputationis.

30 Et observandum ad calcem, quod licet in praecedentibus determinare loquuti simus de nomine verbo et oratione mentalibus quatenus logice facile possumus omnia quaecumque diximus aptari vocalibus quae significant aliqua sic depositio usque nomen intellectuali

expressio primum partium simplex naturalis ad totum mentale. Verbum vero sic, intellectualis expressio per modum partis formalis, enuntiationis orationum autem: intellectualis expressio per ordinate complexa. Agetur sic de logica naturali de quo nunc praesertim (quamvis habeat cum sensu concordiam) proprie enuntiationum logicam, et propria praecipua, nihil opus immutare.

Sect. II. Propositionis, ut sic, essentia, et divisiones expenditur.

1 Enuntiatio iudicium, et propositio maxime conveniunt, quin ita propositionem vocant nonnulli, et obiective, atque primum excluximus a ratione propria propositionis, idem re vera significant, differunt autem ex modo significandi. Nam enuntiatio dicitur, quatenus aliquid de aliquo manifestat sive notificat intellectui. Iudicium quatenus aliquid decernit in intellectu. Propositio vero quatenus per enuntiationem sive propositum est intellectui: vel quatenus obiectum illi distincte proponit. De modo iudicativo generatim negotiatur non definiveramus ibi iudicium, diximus quantum satis est in praesenti sect. 1 disputationis. Nunc agemus de generali primum tamen unius cum reliqua cogita, quam distinximus, convenit utrique enim suppeditari ratione.

2 Circa hanc igitur sect. partem plurimas non apud auctores propositionis definitiones. Communis Thomisticarum, quam tribuunt Arist. 1o de interpretatione cap. 4 sic se habet: oratio verum, vel falsum significans. Sed tradit per divisionem Caramuel, et aliqui recentiores. Oratio unum de altero affirmans. Haec autem excludit negativas propositiones absque fundamento. Ibrigues cum aliis explicat: affirmatio, aut negatio unius de alio. Sed haec est divisio potius quam definitio. Bonae per dictio complecta, seu perfecta per verbum. Non placet haec genus, quod non est proximum similiter refugiendae non alias multas cum illa P. Lincei sic definientis: actus intellectus impossibilis extremo identitati diversi cum alio circa idem obiectum. Quae praeter alios defectus traditur per secundarium conceptum scilicet impossibilitatis.

3 Ut autem clarius procedamus ad ipsius tamen inhaerentiam sensum non hic loquuturos de propositione, seu enuntiatione prout praescindit a eo, quod sit, vel non sit antecedens logicae, seu quod logicale: nam intendimus, ut ex illo in communi ratione satis appareat

nunc in div. sequenti numeranda & ut species mentis: quibus illa aliquid relatum excipit talis. Hoc posito, sic propositionem, seu enuntiationem definimus: *oratio mentalis assertiva completa*. Genus proximum huius definitionis est *oratio mentalis completa*, nam proprie convenit, immediate cum definitione, et divisione mentalibus, quae determinationem solum accipiunt non in propositione. Per particulam *assertiva* differt ab illis: et inde locum obtinet ultimae differentiae.

4 Definitionem vero admittunt multi mutato genere tamen in non recipiendi[?]. quod nos non ponimus et per mutationem aliqui suis addunt *unius de alio* vel quid aequivalens, quod nos praetermittimus, eo quod ratio eadem *assertive* satis illud in sibi et significet. Praeterea: per particulam *mentalis* excluduntur orationes externae. Per particulam *completa* orationem imperfectam[?]. Particula autem *assertiva* complectitur enuntiationem affirmativam, et negativam. Quod, ut intelligatur, hoc modo procedit intellectus noster communiter in asserendo: 1º proponit illi per simplices apprehensiones v.g. *Deus, sapiens*, ut iudicet num alterum conveniat alteri: deinde si apprehendit identitatem, quam sibi proponit, convenire indicet asserit *Petrus est sapiens*; sin vero 2ª indicat asserit 2ª: *Petrus non est sapiens*.

5 Hac explicatione proposita sufficienter probata manet rectitudo praecedentis definitionis, iam nobis expositae. Videbimus enim, quae diximus ubi de iudicio sect. 1ª disp. 2. Nunc autem circa 2am sect. praecedentis partem dividitur aliqui propositiones in *mentales*, *vocales*, *scriptas*, et *obiectivas* quibus addi posset per nuda[?]. Sed haec divisio satis nota manet ex dictis hucusque. Quare ut ad veras, et proprias divisiones iam accedamus, intelligendum est in qualibet enuntiatione, sive propositione formali quatuor esse consideranda *materiam* scilicet *formam*, *quantitatem*, et *qualitatem*.

6 Materia duplex est, vel *ex qua*, vel *circa quam*. Materia ex qua dicitur formale subiectum, et praedicatum, quia ex illa, veluti parte materiali, quibus addita forma, seu unione propositio resultat. Materia *circa quam*, et extrinseca propositionis dicitur totum obiectum, quod exprimitur in propositione. *Forma propositionis* est, proprie artificium formale,

seu unio qua quasi partes: quae maxime viget in nexu, sive verbo per quod affirmat, vel negat intellectus, et quo determinat actum illius, ut sit enuntiatio simul de subiecto, ut de subiecto, et praedicatum, ut de praedicato. *Quantitas* in enuntiatione dicitur maior, vel minor extensio propositionis ad significanda, vel plura, vel pauciora obiecta, quae tamen extensio sumitur ex solo subiecto. *Qualitas* tandem, veritas, aut falsitas propositionis, vel ut alii volunt affirmatio, aut negatio.

7 Ratione igitur materiae *ex qua* dividitur enuntiatio 1º in eam, quae est de 1º de 2º, et 3º adiacente. Prima dicitur in qua subiectum, et praedicatum implicite continentur in verbo, quo solo propositio constat ut: *existit*, *amo*, curro. 2ª dicitur, in qua praedicatum tantum continetur in verbo v.g. *Petrus amat*: *Angelus existit*. Huc enim reducuntur etiam propositiones non habentes subiectum expressum, ut: *est bonus*: *est ...*. 3ª dicitur in qua subiectum, et praedicatum expresse reperiuntur ut: *Petrus est homo*. Rursus haec alia *formalis* est, quae praedicatum habet distinctum a subiecto saltem ratione ..., vel penes explicitum, ut: *Petrus est animal*. Alia *identica*, quae praedicatum habet idem cum subiecto ut explicitum etiam, ut: *Petrus est Petrus*. Idem de synonymis: *ensis est gladius*.

8 2º dividitur in *directam*, et *indirectam*. *Directa* dicitur in qua praedicatum formale, vel est superius, vel saltem aequale subiecto v.g. *Petrus est homo*: vel *homo est animal rationale*. *Indirecta* cuius praedicatum est inferius subiecto, v.g. *animal est homo*. Quo modo autem haec sit intelligenda videbimus in tractatu de praedicatione sub logica magna. 3º dividi posset enim in species multas alias, ex multiplici terminorum divisione, quas suo dedimus loco, ubi infinitae v.g. quibus praedicatum est terminus infinitus, quae admittunt in hac, et similibus: *lapis est non homo*.

9 Ratione *materiae circa quam* dividitur propositio in naturalem, contingentem, et impossibilem. Naturalis dicitur, cuius praedicatum obiectivum subiecto convenit naturaliter, v.g. *Petrus est homo*. Per enim cum illud est propriam quod naturali, ut: *ignis est calidus*. *Contingens* cuius praedicatum potest convenire, et non convenire subiecto v.g. *Petrus est amicus*. Impossibilis cuius praedicatum repugnat subiecto v.g. *Petrus est lapis*. Itaque propositio naturalis potest vel *formalis* est, seu *essentialis* cum praedicatum obiectivum, obiective spectatum ad definitionem subiecti v.g. *homo est animal*. Per *naturalis* cum praedicatum non pertinet ad definitionem essentiae subiecti; licet consequatur eum

eodem subiecto ut homo est risibilis. Et haec dici solet metaphisice accidentalis, vel etiam impropria, cuius praedicatum est eadem obiective formaliter, atque subiectum ut: homo est homo.

10 Propositio contingens vel est absolute contingens, vel conditionate contingens. Absolute contingens illa dicitur, cuius praedicatum potest convenire, et non convenire subiecto pro ipsius esse, sive non esse subiecti defectibile ut Petrus existit, et haec naturae dicitur etiam ex suppositione. Conditionate contingens illa, cuius praedicatum subiecto posito, potest adhuc illi convenire, vel non convenire ut Petrus est amans, est albus. Et haec dicitur etiam physice accidentalis. Propositio impossibilis vel est absolute, vel ex suppositione impossibilis. Absolute extrema repugnat praedicatum subiecto, ut Deus est lapis. Ex suppositione, cuius praedicatum ipsum se non repugnat subiecto; repugnat tamen subiecto quia circumscripta subiecti, ut Petrus existens non est existens: vel albus est niger.

11 Dubitari solet: num ratio subiecti, et praedicati, quae in materia propositionis proprie reperiatur in conceptione formali, vel potius in obiectiva? dicitur nunc conceptio formalis eius in reflexa enuntiationis obiectum et eius conceptio obiectiva. Quaestio de re parum, vel nihil habet. Nam certum est extrema eius obiecto esse denominationem subiecti, et praedicati sicut denominatio cognitionis ... Quaestionem sicut nec quod ut videtur est visio; nec id quo videtur est obiectum visum: ita nec quod subicitur, et praedicatur est conceptus, sive cognitio; nec id quo subicitur, et praedicatur est obiectum subiectum, aut praedicatum; et inde sicut ratio cognitionis ... stat ex materiali parte obiecti, et ex formali parte cognitionis atque visionis: adequate vero parte utraque, sic omnibus ... in casu quaestionis haec sequuntur etiam ex alibi dictis ... quod quod velis.

12 Secundo eius ratione formae dividitur propositio, seu enuntiatio in affirmativam, et negativam. Illa,* quae vocari solet etiam compositio, et oppositio dicitur cuius copula, sive verbum praedicatum subiecto tribuit, ut homo est animal. Haec, quae divisiva, et privatio, quam dicitur cuius copula praedicatum idem removet a subiecto ut homo non est lapis. Sed in hac divisione ... Illustrissimus Caramuel in Herculis suo logo parte 2a 8o: propositio quae negativa

*affirmativa

dicitur est affirmativa de praedicato infinito prout in hac Planeta non scintillat, quae valet idem ac planeta est non scintillans. ergo nulla propositio est negativa. 2o Conclusio deduci nequit affirmativa, si vel una praemissarum sit negativa; sed in hoc syllogismo: omne corpus, quod non scintillat proprie est; nulla planeta scintillat: ergo omnis planeta proprie est. Recte deducit: ergo quia minor non est negativa.

13 Respondetur ad primum distinguendo prius est aequivalenter affirmativa de praedicato infinito sed non est formaliter negativa et ... Nam licet omnis negativa aequivaleat affirmativae, cum tamen formam eius essendi, et significandi sit in utraque diversam diversa debet esse formaliter propositio: quod si non esset, negaret etiam, dari propositionem affirmativam, quia certe convenire, et aequivalet negativae ut Petrus est homo, quae valet idem, ac Petrus non est aliud ab homine. Ad secundum dico conclusionem illam affirmativam educi, quia minor licet negativa; tamen ibi ponitur, ut aequivaleat affirmativae correspondenti formaliter, quae sic se habet: omnis planeta ... est, quod non scintillat.

14 Hic autem est observandum obiter: quod ut propositio sit negativa, negatio debet afficere copulam principalem, ut in ista Petrus irrationalis est non est Leo. Nam si, vel subiectum, vel praedicatum, vel solam ... principalem tantum, afficiat negativa non erit, sed affirmativa quod in sequentibus potest omne non animal est lapis: animal est non lapis: Leo, qui non est rationalis est animal. 2o quod plures propositiones ... affirmativae sunt loco negativae ut Petrus caret sapientia quae valet idem ac Petrus non habet sapientiam, vel non est sapiens. 3o: quod in materia naturali omnis affirmativa propositio est vera; negativa falsa. In materia autem impossibili si propositio sit simplex, affirmativa est falsa semper et negativa vera. In contingenti tamen utraque potest esse vera, vel falsa.

15 Secundo iterum dubitatur num supposito, quod negativa propositio detur copula formalis negativa sit copula? ratio dubitandi est: quia copula formalis est intentionalis unio subiecti cum praedicato; sed negativa copula praedicatum removet a subiecto: quinimo semet ipsis, quae semper ex parte praedicati sese habet: ergo videtur non esse copula vera. Res sane difficilis, et quae longum requireret examen. Sed 2 ... ...

aliquos qui per se dicuntur Alteratum, atque Compositum apud Bonaventuram de propositione dicendum 2. exam. 6. punct. et num. 1. copula formalis negativa est vera copula. Procedimus in eo sensu quo potest actibus indivisibilibus unio competere.

16. Probatur resolutio 1°: quia vera copula formalis nihil est aliud, quam praedicati cum subiecto coniunctio formalis; sed copula negativa formalis in hac propositione Petrus non est lapis. est talis praedicati cum subiecto coniunctio: ergo. Probatur minor: in tali copula Petrus est subiectum formaliter respectu lapidis, et lapis praedicatum respectu Petri; sed id esse non potest, nisi talis copula, quae talis copula est praedicati cum subiecto coniunctio formalis: ergo. Maior nequit negari, nisi negetur negativam propositionem habere subiectum, et praedicatum, et esse propositionem. Minor ostenditur: nam illud esse non potest, nisi talis copula, quae talis copula est ratio formalis relativa, seu id, quod formaliter refert praedicatum subiecto, et contra; quod equidem est esse proprie coniunctio formalis: et per consequens vera formalis copula.

17. Probatur 2° propositio negativa formalis certificat intellectum, ut quid in se formaliter constet veritatis, aut falsitatis; sed id efficere nequit, nisi copula negativa, quae habet esse copulae verae formalis: ergo. Probatur minor: si copula illa non esset vera formalis copula, subiectum, et praedicatum, et copula negativae propositionis informant intellectum, ut apprehensiones purae: nam ubi vera copulatio non datur, actus intellectus non transgreditur limites apprehensionis; sed quod informat intellectum ut apprehensio pura, nequit illum certificare quantumcumque multiplicet, ut quid in se formaliter constet veritatis aut falsitatis; nec ratio alia dari potest: ergo dicendum est copulam illam negativam esse veram formalem copulam. Mitto rationes alias.

18. Opponet aliquis, et inferes: ergo copula negativa praedicatum non removet a subiecto, nec semet ipsam, ut contra dicebamus. Praeterea si ita esset, ut probamus, male firmetur sect. 1. disp. 2. de iudicio iudicium esse in affirmativo contrarie copulatione; in negativo disiunctione formali. Respondeo copulam negativam formalem removere quidem praedicatum, et semet ipsam a subiecto ignorare; videlicet significando per expressam tendentiam intentionalem actus negativi non competentiam praedicati cum obiectivo subiecto; non autem exercite separando physice praedicatum, vel semet ipsam a subiecto formaliter. Similiter dicendum ad locum citatum de iudicio, nam ibi loquitur expositorie quidem, tamquam quid perceptibilis de signata unionis copulatione, et disiunctione: nam exercite tam copulatio, quam disiunctio formalis est copulatio; quamvis diversae speciei.

19. Rursus opponas: ubi non datur formale subiectum, et praedicatum non datur copula vera formalis; sed in negativa propositione formali non datur tale subiectum, et praedicatum: ergo. Minor probatur: subiectum est, quod sub praedicato ponitur, et praedicatum, quod dicitur de subiecto; sed sic non evenit in negativa formali propositione ut Petrus non est lapis respectu Petri, qui subiectum est, et lapidis, quae dicitur praedicatum: ergo. Deinde, quia negativa copula nihil aliud est, quam carentia sive negatio copulae seu unionis: ergo copula negativa formalis nequit esse copula vera. Respondeo oppositum argumenti probare nullam dari negativam propositionem; quare propter solutionem maioris nego minorem, ad probationem nego rursus minorem absolute loquendo, quia supponitur, et dicitur per negativam dictionem.

20. Ad aliud distinguo antecedens: nihil est aliud, quam carentia, sive negatio obiectiva concedo; quam carentia, sive negatio formalis subdistinguo: signate, et in repraesentando concedo; exercite seu in essendo nego consequens, et consequentiam. Solutio patet ex dictis. Et adnotandum est 1° particula non in copula negativa licet malignantis naturae censeatur destruere copulam affirmativam est, quae potest se reperire, et afficit immediate tantum non vero negativam, nec propositionem: quas inde potius constituit. 2° copulam affirmativam, non ideo copulam esse veram, quia repraesentat obiectivam identitatem subiecti cum praedicato, quae potest etiam per negativam repraesentari, sed quia determinat subiectum, et praedicatum ad totum intentionale; quod etiam efficit copula negativa.

21. 2° redeuntes iterum ad inceptum, dividitur propositio ratione formae in simplicem, et complexam. Simplex est, quae constat unico verbo, sive copula ut Petrus est homo. Complexa, quae constat pluribus ut Petrus legit, et legendo docet. Thomistae communiter appellant propositionem simplicem Cathegoricam, et complexam Hypotheticam; sed non recte: nam Categoria significat idem ac praedicatio; Hypothesis vero, conditio sic exponentibus antiquis dialecticis, et idiomatis graeci bene peritis: unde teste Boetio lib. de syllogismo Hypothetico Cathegorica propositio vallet idem, ac praedicativa; Hypothetica autem idem, ac conditionalis vel talis

suppositiva.

22 Alia de causa, cathegorica propositio dici debet illa, quae praedicat absolute, sive complexa sit sive simplex; hypothetica, quae praedicat sub conditione ut si Petrus studeat erit Philosophus. Et haec est una species propositionis complexae; quae praeterea subdividitur in copulativam, quae duas, vel plures simplices propositiones unit aliqua particula copulativa ut Petrus legit, et Paulus dormit. In disjunctivam, quae praestat idem particula disjunctiva ut Petrus vel dormit, vel ambulat. Item in causalem, quae causam reddit alicujus rei ut quia sol lucet dies est. In relativam ut Petrus qui disputat erit doctus. Et tandem in exponibilem, quae quia sensum habet obscurum eget expositione

23 Amplectitur haec autem distribui solet: nam alia dicitur exponibilis exclusiva quae nempe, nomen vel particulam habet exclusivam, ut solus, vel solum tantum &c ut solus Petrus vigilat, id est Petrus vigilat, et nullus alius vigilat. Alia dicitur exceptiva, quae continet exceptivam particulam praeter nisi & synonima, praeter Petrum in platea vidi, quae valet idem, ac vidi Petrum in platea et nullum hominem alium distinctum in ea vidi. Atque alia dicitur reduplicativa, quae continet particulam reduplicativam, scilicet quatenus ut in quantum & ut Petrus in quantum animal est sensitivus, id est: quia Petrus est animal est sensitivus

24 Hic enim ad veritatem, aut falsitatem dignoscendam in hujusmodi propositionibus observandum est hypotheticas, sive conditionales, ut verae non requirere veritatem absolutam utriusque extremi; sed sufficit dependentia, sive connexionem conditionatae cum conditione quae principaliter tantum asseritur: ratio propositionis: conditionali nihil ponitur in esse. Si tamen conditio sit contingens, et in propositionibus semper erit falsa ut si lucerna dormit [illegible] disputat; quia nulla datur connexio. Copulativa autem utriusque extremi veritatem requirere sic falsa est Petrus legit, et Paulus dormit, si vel Petrus non legat, vel Paulus non dormiat. Disjunctiva vero, si sit quidem affirmativa ut est saltem una de simplicibus vera, licet alia sit falsa si Paulo non legente, et currente, verum est dicere, vel Paulus legit vel currit. Si sit negativa, comparanda est opposita affirmativa, et exinde vera erit vel falsa.

25 Sed sciendum est, disjunctivas propositiones ex distinctis aliquando alterum extremorum excludere; aliquando praecipere ab altero alterutro si primo modo procedat erit falsa si vera utraque simplex demum se videatur ut vel Pater est Deus vel Filius est Deus. Et in hoc sensu loquitur D. Thomas (si sit eius opusculum) dum opusculo 48 negat esse ut disjunctivam, utraque simplici vera; si vero secundo modo sumatur permissive poterit esse vera: ut dum dicimus: Petrus aut sacerdos, aut diaconus. Et ratio est manifesta: nam prima propositio sub sensu exclusivo, sic reddit, vel pater tantum est Deus, vel Filius tantum. In permissivo secunda sic Petrus aut sacerdos, aut saltem diaconus, quae vera est licet Petrus sit simul diaconus, et sacerdos.

26 Item est observandum circa superius assumpta: causalem propositionem ad sui veritatem requirere veritatem utriusque simplicis, et quod altera dicitur ab alia inferatur, propterea quod [illegible] cum [illegible] generis, ut: Petrus homo est quia est animal rationale. Circa relativam et exponibilem dicendum est tantum requirere veritatem utriusque simplicis, ut [illegible] addito, quod si simplex continens relativum sit falsa relativa non erit modo falsa; sed continebit falsum suppositum, vel implicatoriam in terminis ut leo qui non est irrationalis est sensitivus.

27 Tertio dividitur adhuc enunciatio ratione formae in absolutam, quae de inesse dici solet, et in modalem. Prima dicitur, quae sine modo praedicatum asserit de subiecto ut Petrus legit. Petrus est albus. Secunda quae modum habet [illegible] ut Petrus diligenter praeparat [illegible]. Propositio modalis frequentius continet duas simplices: altera de dicto, seu dictum appellatur quae ipsa habet rationem subiecti sive loco primo sive postremo ponatur; altera dicitur de modo, quae secunda ipsa habet praedicati rationem ex parte modi. Modi, quibus in hac utuntur communiter dialectici, sunt 4, qui [illegible] advertit sic se habent: necessario contingenter possibiliter impossibiliter: sinonimis [illegible]: necesse, vel necessarium contingens possibile, et impossibile

28 Si continet aliquo de praedicatis adverbium continebit simpliciter implicite tantum ut Petrus contingenter currit, quae sic explicatur Petrum currere contingens est. Si vero contineat aliquod de nominibus, continebit explicite ut Deum existere necessarium est. Veritas aut falsitas propositionum modalium solum pendet a convenientia modi, sive propositionis de modo, cum dicto, sive propositione de dicto: ita ut si deficiat ea convenientia etiam si verum sit dictum in se, falsa sit tota propositio, vel contra: sic adhuc Petro currente falsa est haec: Petrum currere necessarium. Et haec alia vera licet Petrus non currat: Petrus contingenter currit: sive Petrum curre

ne contingenter

29 Ratione quantitatis dividitur propositio in universalem, particularem, singularem, et indefinitam. Universalis est illa cuius subiectum afficit nota universalitatis ut: homo omnis est animal: nullus homo est lapis. Particularis cuius subiectum afficit nota particularitatis: ut quidam homo currit: aliquis homo est albus. Singularis, cuius subiectum est singulare, vel nota singularitatis afficitur: ut: Petrus est homo, vel: hic homo est animal. Indefinita vero cuius subiectum est terminus communis, sed nulla afficitur nota ut leo est animal: homo non est lapis &c. Circa veritatem aut falsitatem nihil speciale occurrit.

30 Observandum est tamen in hoc genere, quod propositio indefinita si sit affirmativa, et in materia naturali, aequivalet universali affirmativae ut ista homo est animal id est omnis homo est animal. Idem videtur dicendum de negativa in eadem materia. Si sit negativa, in materia impossibili aequivalet negativae universali ut ista leo non est lapis id est nullus leo est lapis. In materia contingenti sive affirmativa, sive negativa sit, aequivalet particulari, vel affirmativae, vel negativae: sic homo est albus: homo non currit, aequivalent his aliquis homo est albus: aliquis homo non currit. Quod hoc dictum sit contra communem expositionem; ego vero de negativa iudico posse saltem universaliter de subiecto negare praedicatum contingens.

31 Ratione tandem qualitatis dividitur propositio contra communem [illegible] in veram et falsam. Vera est quae obiectum enuntiat ut est in se, sive quae conformatur cum obiecto suo prout enuntiatur absque [illegible] ut Deus est homo. Falsa vero, quae aliter ac est enuntiat obiectum, nec conformatur cum illo, prout enuntiat, ut Deus est leo. De affirmativa, et negativa propositione, quas alii requirunt huius loci non egimus ubi de divisionibus ratione formae, quia indicavimus affirmationem, et negationem esse differentias essentiales enuntiationis. Nunc sequitur ut agamus de proprietatibus propositionum: oppositione videlicet, aequipollentia, et conversione.

Sect. 3a de propositionum Oppositione.

1 Nomine [illegible] sermo de oppositione physica, seu ea, qua videlicet una forma physica suam contrariam expellit ab eo

formas ab eodem subiecto; sed de formali tantum vi cuius duae propositiones opponuntur in qualitate videlicet: in veritate vel falsitate seu affirmatione vel negatione respectu eiusdem obiecti, sed ut dictis intelligendam praenotandum est 1o: quod sicut in oppositione physica, de omni modo loquendi reperitur pugna qualitatum in oppositionibus naturalibus in eodem subiecto simul cum subiectum in quo tale exercetur pugna; sic analogia servata reperitur in oppositione formali. Quoad subiectum adaequatum huius oppositionis ratio [illegible] duplici propositione, de subiecto eodem, et praedicato, saltem inadaequate formaliter.

2 Hic ita, sic definitur oppositio formalis propositionum, prout colligitur ex Aristotele 1o perihermenias cap. 4, et 5: repugnantia duarum propositionum, circa idem de eodem. Genus est repugnantia duarum propositionum, per quod convenit oppositio formalis, cum oppositione qualibet communiter duarum propositionum, ut qualis reperitur in his Deus est iustus; Deus est iustus. Reliqua sunt differentiae, per quas denotatur 1o repugnantiam illam debere esse [illegible] formali, seu intentionali propositionum quae consistit in affirmatione, vel negatione praecipue. 2o: debere versari circa idem obiectum. 3o debere circumstantias easdem utrique competere propositioni: unde debent significare tempus idem, et locum sub eadem appellatione modo, suppositione &c.

3 Praedictis defectu non sunt oppositae formaliter 1o Deus est iustus; Deus est iniustus, licet 1a sit vera 2a falsa existat. 2o: Petrus est albus Ignes non est iustus, licet una esset vera, et alia falsa. 3: Petrus dormit nocte; Petrus non dormit in die similiter: Petrus sedet [illegible]; Petrus non sedet Romae. Ignes est magnus philosophus; Ignes magnus est philosophus, et sic cetera reliquae locutiones. Sed observandum est dicere particulas contra idem, pro quas significetur illa conditione, non [illegible] contra communem philosophorum, signa quantitatis propositionum, videlicet: omnis nullus quidam aliquis &c. Ratio est quia mutando eorum non impeditur, quominus debeant adesse, et idem subiectum, et eaedem circumstantiae.

4 Quadruplex oppositio distingui solet a philosophis in propositionibus contradictoria contraria subcontraria, et subalterna. Contradictoria oppositio, praetermissis aliis explicationibus est repugnantia duarum propositionum circa idem, et de eodem, quarum una [illegible] sit, quatenus sufficit, ad aliam falsificandam. Et inde si sit altera propositionum universalis altera debet esse particularis; et duae [illegible]

dictoriè de lege, et nova, vg: omnis homo est albus; aliquis homo non est albus
seu altera singularis altera singularis esse debebat.
et denique contradictoriè de lege contraria, vg: Petrus est albus; Petrus non est albus.
Et observandum, quod inter universalem, et singularem non datur oppositio contradictoria;
sed contraria tantum: eo, quod universalis vg omnis homo est albus ut falsa sit non requirat, ut Petrus determinate sit albus.

5 Oppositio contraria est: repugnantia duarum propositionum, quarum altera plus asserit, quam requiritur, ad aliam falsificandam,
vg omnis homo est albus; nullus homo est albus. Vel etiam: omnis est albus; Petrus non est albus. Unde versari debet haec oppositio, inter universales, et universales;
vel inter universales, et singulares. Subcontraria sic dicitur, quia propositiones eius ponuntur semper sub aliqua universali, cui contraria, inter opposi-
tio, cum alia, ex adverso correspondet. Definitur autem, repugnantia duarum propositionum, quarum altera non tantum asserit quantum requiritur ad falsificandum aliam vg: aliquis homo est albus; aliquis homo non est albus: vel etiam Petrus non est albus. Et haec semper ut, in exemplis patet
versatur inter particulares, et particulares, vel particulares, et singulares.

6 Postremo subalterna dicitur repugnantia duarum propositionum, quae differunt quantitate solum, sic opponuntur vg: omnis homo est albus; aliquis homo est albus. Vel aliquis homo est albus; Petrus est albus. Quod vero de hac oppositione sentiamus postea videbitur. Ex dictis tamen apparet, ad oppositionem requirere propositiones, vel universales, et particulares, vel particulares, et singulares. Item utramque, et alteram debere esse, vel affirmativam simul, vel negativam. Propositio universalis respectu particularis, et particularis respectu singularis, in hac oppositione dicitur subalternans; particularis vero respectu universalis, et singularis respectu particularis dicitur subalternata; quia haec ambarum superiores continent; hae vero ambarum inferiores continentur in iis. Sed haec omnia schema subsequens ob oculos luculentius opponet.

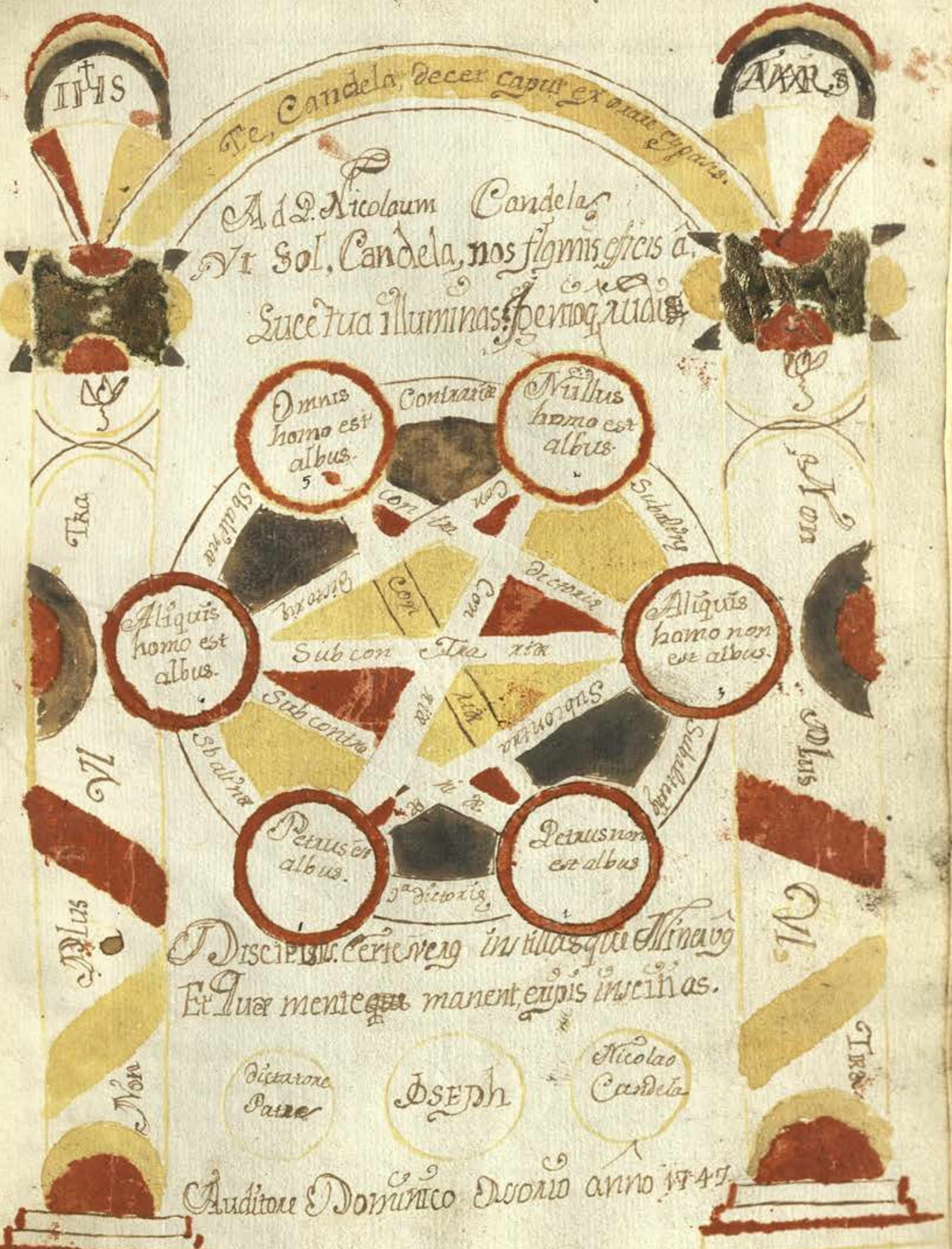

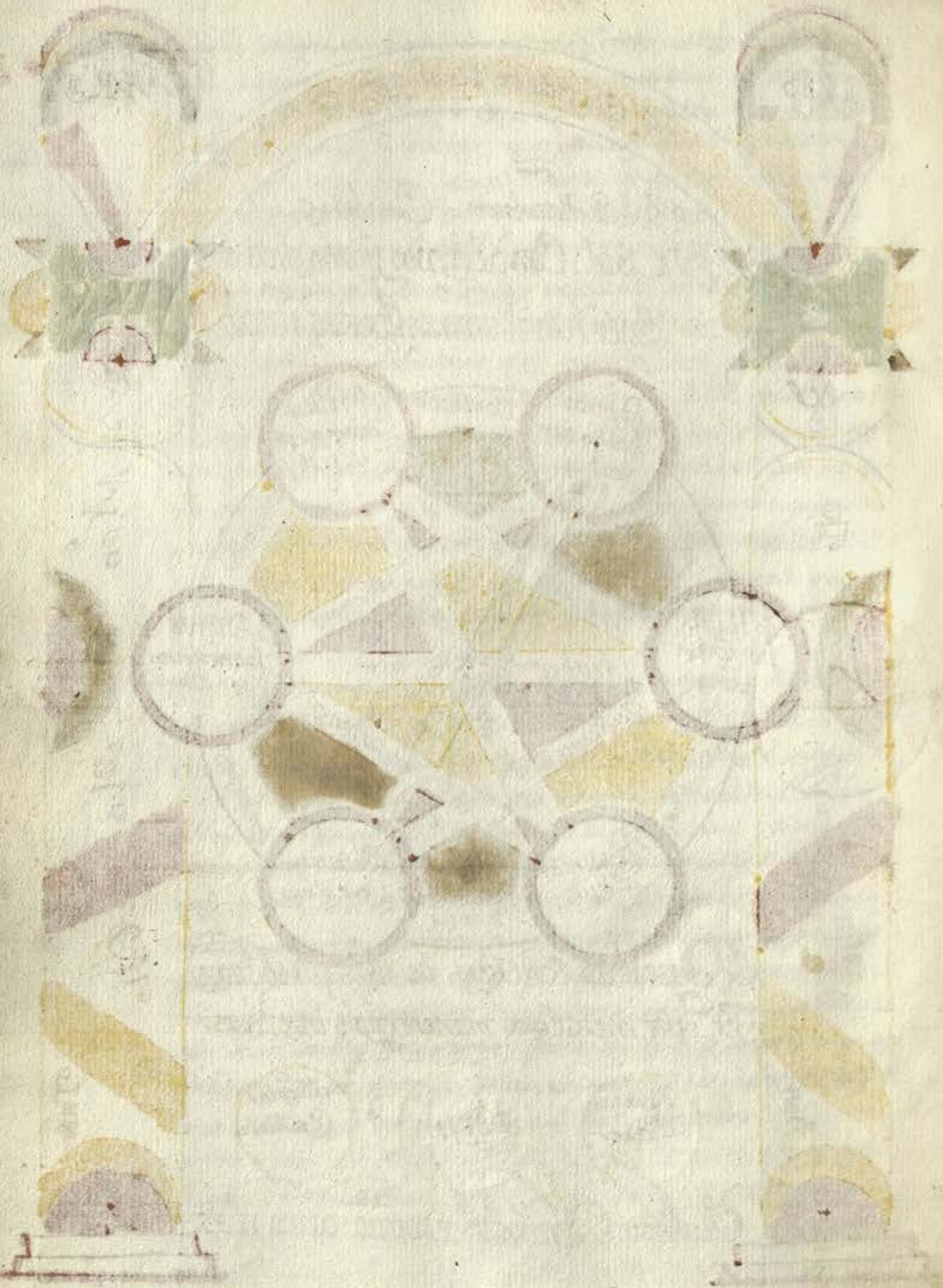

1 Ut autem aliqua difficultate occurrenti solvamus circa propositionum oppositionis, supponendum est illas in veritate fundari duorum principiorum ratione naturali notissimorum, quodlibet est vel non est, et impossibile est idem simul esse, et non esse. Quibus respective sic naturaliter deducitur: ergo repugnat, quod de eadem re sub eisdem circumstantiis verificetur, et non verificetur idem praedicatum; sed propositio est natura, quod si altera propositio de duabus sit affirmativa, et vera; et altera negativa, circa eandem subiecti circumstantiis, et vera etiam, vel haec debeat verificetur, et non verificetur de eadem re sub eisdem circumstantiis, idem praedicatum: ergo similes propositiones repugnat, ut sint simul verae vel falsae simul: et per consequens in eis oppositionis, quoad veritatem, aut falsitatem. Et inde sequitur etiam, quod illae propositiones erunt in ratione oppositae, quae modo praedicto repugnet verificari, aut falsificari simul.

Quibus suppositis: quaeritur: utrum fit oppositiones assignatae possit assignari alia propositionum oppositio realis; vel quae ex illis sit rigorosior? circa primum respondeo negative, cum communi omnium Doctorum. Et inquirendo in praesenti simpliciter dicendum quaestio. Ita desumitur ex praecedentibus: quia nulla est excogitabilis oppositio propositionum, in qua altera non affirmet, vel neget, vel quantum praecise sufficit, vel plusquam sufficit, vel minus, quam sufficit ad aliam falsificandam: desde ex alia parte nulla alia reperitur oppositio, nisi quae in subalternantis, et subalternatae, vel contrariae: ergo cum oppositio rigorosior sit contradictoria, 2a contraria, 3a subcontraria, et 4a subalternarum nulla praedicatarum assignari valet oppositio realis propositionum.

Circa 2um: dico 1o: contradictoriarum oppositionum est rigorosior oppositionum realis. Probatur: quia de propositionibus contradictoriis affirmat una, quod altera negat, et contra: nec possunt simul falsificari, nec simul verificari: ergo. Probatur 1o antecedens de contradictoriis singularibus sive de lege regulae: Petrus est albus; Petrus non est albus, quarum 2a plane negat quod affirmat 1a, nec possunt simul verificari, vel falsificari: quia si verificarentur Petrus esset et non esset albus absolute simul; et si falsificarentur Petrus nec esset, nec non esset albus absolute simul: quod utrumque repugnat, et contrariatur principiis superius appositis.

10 Probatur 2º ideo quoad primam partem, de contradictoriis non singularibus aut de lege, et nota utrasque omnis homo est albus; aliquis homo non est albus. In quibus patet enim alteram negare, quod altera affirmat licet non sub eadem notatione nihil obstat ut diximus ex communi philosophorum. Deinde nequeunt simul verificari, nec falsificari simul. nam ut vera sit haec: omnis homo est albus requirit ut nullus detur homo non albus; et ut sit falsa sufficit ut vel unus detur non albus; sed si nullus homo detur non albus, falsa est eius contradictoria nempe aliquis homo non est albus: et si detur vel unus non albus vera est eadem: ergo si verificat illa semper ista falsificat, et contra si falsificat illa semper ista verificat: ergo nec simul possunt verificari, nec falsificari simul. Similiter in aliis discurrendum est. Et consequenter inter has oppositionem adaequatam esse.

11 Dico 2º contrariarum oppositionem esse rigorosam saltem inadaequate, videlicet in veritate probatur: quia propositiones eius utrasque omnis homo est albus; nullus homo est albus * sunt ex affirmatione et negatione alterius in alteram, quod per se patet, licet non repugnent falsificari simul, ut primum de facto falsificantur, nunquam tamen verificari simul. Probatur quoad 2am partem, ut vera sit omnis homo est albus requiritur ut nullus homo detur non albus, et e converso, ut nec ipse quidam: ergo si sit illa vera falsa deberet esse nullus homo est albus. Et quidam non est albus: ergo nequeunt istae propositiones verificari simul idque convincit esse contrario.

* quidam homo est albus; quidam non est albus

12 Praeterea: quia si contrariae possent verificari simul possent similiter verificari contradictoriae; sed hoc repugnat: ergo. Probatur maior ut vera sit haec omnis homo est albus necessario requiritur ut albus sit omnis homo in individuo, et consequenter ut quidam sit albus; sed ut vera sit propositio quidam est albus; sed ut vera sit nullus homo est albus necessario requiritur, ut nullus homo in individuo sit albus, et e converso, ut nec quidam sit albus, et quod vera sit propositio: quidam non est albus: ergo ut utraeque sint simul: omnis homo est albus; nullus homo est albus, necessario requiritur, ut utraeque sint simul: quidam est albus quidam non est albus, quae sunt certe inter se contradictoriae: cum igitur hoc sit impossibile, sequitur ut illud quoque sit impossibile simul de quarum conficitur argumentum.

13 Dico 3 subcontrariarum oppositionem esse rigorosam inadaequate, videlicet in falsitate modo praedicto contrario. Tenet oppositum D. Thomas in lib. perihermenias lect. 11, nec fortasse repugnat, Armeniae cum aliquibus recentioribus. Sed probatur assertio; quia propositiones eius utrasque aliquis homo est albus aliquis homo non est albus in primo affirmant, et negant indeterminate de eodem homine: deinde licet possint simul verificari si nempe (ut de facto) dentur homines albi et non albi nequeunt tamen falsificari simul ergo sunt oppositae rigorose in falsitate. Deficit a paritate contraria, quia contrariis propositionibus ideo contrarietas rigorose sunt oppositae in veritate: quia licet possint falsificari non possunt verificari.

14 Probatur quoad 2am partem: ut falsa sit haec subcontraria aliquis homo est albus debet esse vera contraria nullus homo est albus: et ut falsa sit haec altera subcontraria aliquis homo non est albus, debet et haec vera esse contraria huius alterius: omnis homo est albus; sed ut probatum est, et omnes admittunt istae contrariae omnis homo est albus; nullus homo est albus, non possunt simul verificari: ergo nec falsificari simul istae subcontrariae aliquis homo est albus; aliquis homo non est albus. Sic in similibus procedendum. Aliquando vero subcontrariae nec possunt falsificari simul, nec verificari quod patet in istis aliquis homo est animal, aliquis non est animal. Sed hoc contingit provenit a materia circa quam propositiones, non a forma.

15 Dico 4: subalternarum oppositionem non esse rigorosam oppositionem formalem. Probatur: quia propositiones eius possunt esse simul verae simul falsae, quod patet in his: omnis homo est albus, aliquis homo est albus. Si nempe totum homines essent albi, vel nullus esset, quod evenire potest. Deinde philosophus 1º perihermenias cap. 4 supponit ut certum oppositionem propositionum in eo consistere, quod enuntiet una, quod res est, et altera quod res non est; atqui subalternae vel enuntiant utraque quod res est vel utraque quod res non est: ergo non sunt oppositae rigorose formaliter. Dicuntur rigorose quia solum ut dictum est habent minimam oppositionem ratione, scilicet quantitatis relationis maioritatis, et minoritatis in propositionali.

16 Ex omnibus autem usque dictis infero 1º contradictoriarum oppositionem esse maximam inter omnes alias formale, et rigorosam. Et ratio est: quia pugnant in veritate simul, et falsitate: quod nec habet contraria, nec subcontraria: quare dicta, nec possibi-

les sunt propositiones contradictoriae simul verae, nec falsae simul. Inferes 2° contrariis, et sub contrariis oppositionem esse in quadam gradu oppositionis licet diversae, quia altera pugnat praecise in veritate tantum, et altera tantum in falsitate. Subalternarum non convenit cum praedictis in ratione formali oppositionis, et ideo in hac parte nullum proprie possidere gradum.

VI Infereres 3°: nullum dari posse propositionem (ut de ceteris taceamus) cui non valeat assignari contradictoria; quia nulla potest dari propositio, quae non sit vel vera, vel falsa: si vera excludit formaliter falsitatem; et per consequens pugnat in veritate cum falsitate, quae certe per aliquam propositionem aliquid valet; si falsa formaliter veritatem excludit; et consequenter pugnabit cum falsitate cum veritate, quae per aliquam propositionem exprimi certe potest. Ex his sequitur non minus opponi posse contradictorie propositiones de numero plurali, quam singulari. Sic contradictoriae sunt: omnes homines currunt, non omnes homines currunt. Item omnes Christi Apostoli sunt 12, non sunt 12 omnes Apostoli Christi. Quod est dicendum de ceteris, et collectionibus.

Sect. IV. Sophismata, quaedam contra contradictoriam oppositionem.

1 Statuimus, in praecedenti contradictoriarum oppositionem non modo rigorosam esse; sed adaequatam, omnium maximam, in veritate simul et falsitate pugnantes, ita ut impossibile sit dari duas propositiones contradictorias, quae simul sint verae vel falsae simul: adversus quas nihilominus aliqui oppositionibus multas sunt excogitatae cavillationes, atque sophismata, rhetorica multis modis, eiusdem propositiones obiicere seriemque ceterarum falsificare, quas ideo hic verbum praeponimus propugnationem, quarum solutio maximam lucem afferet adversarius, si sterna definitionem oppositionis traditur, et maxime, de qua specialiter agimus, quae ab in scholas studiis ingerere difficultates.

2 Opponunt igitur 1°. Istae sunt contradictoriae: Deus generat, Deus non generat. Item Christus est mortalis; Christus non est mortalis; sed omnes sunt simul verae: ergo dantur propositiones contradictoriae simul

verae. Maior certe videtur. Minor ostenditur: quia Pater et Deus et Filius est Deus: item Christus est Deus; et Christus est homo; sed pater generat, et Filius non generat: Deus est immortalis, et homo natura sua mortalis: ergo. Respondeo propositiones illas esse tantum contradictorias, quatenus praeponeret accipitur supra personam eandem, vel patris, vel Filii; praeterea vero, si supra naturam eandem Christi, vel supra naturam eiusdem seu humanam, sive Divinam: et tunc altera vera semper est, et altera falsa; de cetero tamen cum non sit idem in utraque subiectum, nec oppositae sunt. 13

3 Opponunt 2°: Istae sunt contradictoriae: omnes Apostoli Christi sunt duodecim; aliqui Apostoli Christi non sunt duodecim. Item: omnis homo servans mandata Dei salvabitur; aliquis homo servans aliqua mandata Dei non salvabitur. Item: omne animal fuit in arca Noe; aliquod animal non fuit in arca Noe; sed omnes sunt simul verae: ergo. Respondeo nego maiorem: quia variatur in omnibus suppositio. In primis, et secundis propositionibus 1a supponit collective; 2a distributive: in ultimis vero, 1a supponit incomplete, 2a complete. Quod ut appareat hoc modo sunt perlegendae.

4 Prima primi binarii loquitur de numero, et collectione Apostolorum Christi, quae certe duodenarii numeri est; 2a de singulis Apostolorum determinate, quae certe nec numerum, nec collectionem complectitur; cum autem loqui de collectione, et numero, et loqui de non collectione et numero, stare nequeant sine mutatione subiecti; propositiones illae non servant idem subiectum: et ideo licet verae sint, non sunt contradictoriae. Similiter dicimus in 2° binario contra istas omnes Dei mandata. De 3° binario 1a propositio loquitur, de omni specie naturae; 2a vero de omni animali in individuo: cum autem existente speciei, unusquisque non sufficeret existentiam omnium individuorum sub illa dicitur, non valet praedicari, de quolibet individuo existentia esse eo, quod species existat: et ideo speciei, et individuis illius propositionibus, non sunt idem subiectum; et consequenter non sunt contradictoriae.

5 Ut autem contradictoriae sint debent procedere: omnes Apostoli Christi sunt 12; non omnes Apostoli Christi sunt 12: vel eo modo, quo posuimus supra sunt propositiones. Item omnis homo servans omnia mandata Dei salvabitur; aliquis homo servans omnia mandata Dei non salvabitur. Item: omne animal fuit in arca Noe; aliquod animal cuiusque speciei non fuit in arca Noe. Sed in hoc sensu semper est una vera, et altera falsa. Et hic notanda diversitas inter obie-

ceas propositiones, et illas quas nos apponimus; nam schema
ve scilicet omnis homo est albus; aliquis homo non est albus in his enim
subiectum omnis homo supponit distributive pro hoc, et illo,
et alio homine, qui non distinguitur ab hoc, vel illo, vel alio, qui
pro eaque significat aliquis homo; quia adiungitur tota collectio
Apostolorum, et mandatorum distinguitur a singulis enim pro
determinate significativis.

6 Opponens 3o: propositiones istae sunt simul verae; in hoc fluvio
sunt pisces, in hoc fluvio non sunt pisces. Deinde: nullus oculus
requiritur ad videndum; aliquis oculus requiritur ad videndum; sed sunt
contradictoriae: ergo minor certa videtur. Maior probatur: nam
in prima, in hoc fluvio supponit dari pisces; deinde dantur
enim lapides, qui non sunt pisces: ergo sunt pisces, et non sunt pisces.
Deinde: nec dexter oculus, nec sinister requiritur ad viden-
dum: ergo nullus; deinde vel dexter, vel sinister requiritur: ergo
aliquis: ergo sunt simul verae praefatae propositiones

7 Respondeo praedictas propositiones sunt simul veras sed
vera eadem suppositione nego; non variata contradictoriae maiorem: et contra
opposita minori nego consequentiam. Ad reliqua: dentur ita pisces, et
lapides in hoc fluvio, non tamen variis ad videndum, nec dexter, nec
sinister oculus determinate; sed nisi secunda neget esse pisces,
de omnibus entibus, sed quae pisces comprehendit enim existentes in hoc
fluvio, nunquam erit contradictoria prima. Similiter nisi nullus
oculus supponat eodem sensu nunquam propositio illa dicetur altera;
aliquis oculus. Nec ita illi: quia tamen in hac aliquis
oculus in hac sensu supponit: At si sic supponunt certum,
in primo variatio prima esse vera, et secunda falsa: in secundo prima falsa, et secunda
vera.

8 Opponens 4 istas sunt contradictorias nullum intelligibile
potest cognosci, aliquod intelligibile potest cognosci; sed ambae
sunt verae: ergo. Minor patet de prima de secunda non minus: quia
subiectum de quo aliquid affirmatur procul dubio cognos-
citur. Respondeo propositiones praedictas in alio sensu simul
esse veras, et in alio contradictorias. Sunt simul verae, si prima sup-
ponat formaliter id est intelligibile significet extra conceptum
mentis vel expressionis formalis; et secunda materialiter pro eodem conceptu

seu expressione mentis intelligibile: sunt autem contradictoriae si vel,
utraque supponat formaliter, vel utraque materialiter; id in hoc semper
una altera vera, et altera falsa semper. 74

9 Opponens 5o: istae sunt contradictoriae: si Petrus existeret
et, non existeret. Petrus existeret, si Paulus existeret et non
existeret, Petrus non existeret. Atque sunt simul verae: ergo.
Nego maiorem, quia secunda non negat, quod requiritur ad contradictionem,
haec igitur erit ejus contradictoria: si Petrus existeret, et non ex-
isteret Petrus non totus existeret. Similiter huic si Petrus est,
et non est sapiens Petrus est sapiens, nec alienda contradictoria
si Petrus est, et non est sapiens Petrus totus non est sapiens. Deinde huic:
si Petrus et Paulus caput simul existeret, Petrus existeret, et non
existeret, et non existeret. Deinde contradictoriam si Petrus caput
aptia simul existeret Petrus, vel totus existeret, vel totus non
existeret.

10 Hic pro simultanea veritate propositionum contradictoriarum;
nunc opponens 6o pro simultanea falsitate. Propositiones istae
omnis homo est albus; Petrus non est albus sunt contradictoriae; id possunt esse
falsae simul si nempe Petrus non est albus, et Petrus est: ergo.
Nego maiorem: nam praedictae propositiones, ut ex nostro dicat schemate,
sunt contrariae totum, quae non repugnant simul falsificari. Simi-
liter dicendum de istis omnis homo currit Petrus non currit, atque
similibus. Quod si minor aliquid adderet nempe omnis homo existens est
albus; Petrus existens non est albus, non omnino non essent contradictoriae;
id nec opponere reponere: cum utraque addat nunc sensum af-
firmativum de eo omnis homo est esse albus; de eo quod est non esse
albus, de quibus nulla negat quod principaliter affirmat alte-
ra

11 Propositiones ergo maiores, licet simul falsae sint non sunt contradicto-
riae multae propositiones alioqui contradictoriae ut Petrus existens
est albus; Petrus existens non est albus: Petrus ipse currit; Petrus ipse non cu-
rrit. Cum minor, quia principalis ... propositionum nunquam ne-
get ita ipse si procedere debent ut contradictoriae sint, et unquam
vel altera vera sit, et altera falsa: Petrus existens est albus; Petrus non
est existens albus: Petrus semper currit Petrus non ipse currit.
Ex dicendis, quod in maxima ... propositiones definitae

quq quq n̄ mediate sit debere negari 2nq, verbi gratia hic
equus ē albus, hō n̄ equus ē albus. Non admittitur 2ª contra-
dictoria omnium: quia 2 versatur in particulares; 2ª nobis
admissa ponitur

12 Oppones 7º istas n̄ 2ª dictorias Petrus, et Paulus cu-
rrunt Petrus et Paulus n̄ currunt. Item solus Petrus currit n̄
solus Petrus currit; sd possunt ēē falsæ simul siquidem Petrus n̄
curreret, et Paulus curreret: ergo Respondeo neg. maiorem n̄
n̄ 2ªrias totus: quia propositionibus copulativis n̄ 2 dicit nisi
p disiunctivas hoc mō: Petrus, et Paulus currunt; l Petrus l Paulus n̄
currit. Item solus Petrus currit; l Petrus n̄ currit l alius a Petro
currit, et ratio ē: quia Petrus et Paulus currunt affirmat
simultaneam cursum Petri, et Pauli, pro qua falsificanda suf-
ficit, qd alter n̄ curreret. Item solus Petrus currit affirmat
et currere Petrum, et nullum alium a Petro currere similiter
de hac, et similibus Petrus albus l qui ē albus currit, cuius
ē hæc 2ªdictoria l Petrus n̄ currit, l n̄ ē albus.

13 Oppones octavo: propositiones istas n̄ 2ª dictorias, cuius
libet hoīs oīs equus ē albus; cuiuslibet hoīs aliquis equus
n̄ ē albus; sd possunt ēē falsæ simul: ergo. Neg. maiorem
n̄ m. 2ªrias cum 2ª neget pluraque requirit ad sui falsif-
icandum: ut 2ª dictorias sint ita 2ª se se debet habere ali-
cuius hoīs aliquis equus n̄ ē albus. Ob eamque rationem n̄ sunt
istæ 2ª dictoriæ quilibet equus cuiuslibet hoīs ē albus;
aliquis equus cuiuslibet hoīs n̄ ē albus nisi 2ª sic affir-
mat aliquis alicuius hoīs n̄ ē albus. Multa præterea
solent implicari p simultanea falsitate; sd nemi-
mis in hoc protrahamur, procedemus ad n̄ nulla, quæ
simultaneam veritatem vel falsitatem probare videntur

14 Oppones 9 istas n̄ 2ª dictorias si daret hō lapis
eet rationalis, si daret hō lapis, n̄ eet rationalis: sd
n̄ quæ verum simul, et quæ falsæ: ergo dantur propositiones
2ª dictoriæ n̄ totus veræ l falsæ; sd et veræ simul, et fal-
sæ. Minor probatur de 1ª parte quia n̄ potest hō n̄ eē
rationalis; sd a lapis nullatenus eē potest. De 2ª: quia
rationali repugnat lapidē; neque ratū hoī. Res-

pondeo proterviam, aliis modis respondendi, scilicet sup-
positione implicatoria, sequi hos rationes fore simul, et n̄
ratas, et ita n̄ illas, quæ 2ª ponit tempore propositioni fore 2ª
dictorias eius, sd hæc alias; si daret hō lapis, n̄ idem esset
ratū ad ministrum aliarum e præcedentibus: quæ quidem sub
Hypothesi data simul eet vā 1ª vo falsa simul.

15 Oppones 10 Petrus currit, n̄ Petrus currit possunt ēē
veræ simul, et simul falsæ: quia si Petrus n̄ curreret, et ali-
ud a Petro curreret sunt simul veræ; si vo nec Petrus nec aliud
a Petro curreret sunt simul falsæ; sd oppositæ 2ª dictoriæ:
ergo. Præterea n̄ repugnat propositio simul va, et fal-
sa: ergo n̄ repugnat imo maxime ē qd eius 2ª dictoria sit
simul va, et falsa: ergo possunt duæ 2ª dictoriæ ēē veræ simul
et falsæ. Probatur 1º. et supponamus Deum hoc pactum inire
cum Petro si 1ª propositio, quam eliciat sit va dabo tibi gloriam: et
Petrus hanc propositionem sic eliceat: Deus n̄ dabit mihi gloriam.

16 Nunc sic, l ea propositio Petri ē va l falsa?
si va: ergo Deus dabit Petro gloriam, et fideliter implebit; sd eo
ipso propositio Petri ē falsa, quia Deus asserit sibi n̄ daturum
gloriam: ergo propositio Petri ē va, et falsa simul. Si dicatur eē
falsam: ergo Deus n̄ dabit Petro gloriam, quam soli promittat sub condi-
tione veræ propositionis; sd eo ipso propositio Petri ē va enim: ergo ē va, et
falsa. Ad 1m omissa maiori neg. minorem: quia propositiones illæ
n̄ habent idem subiectum, ut patet n̄ n̄ illas, Petrus, et qd qd n̄ ē Petrus.
Ad aliud negato quæ, ad probationem dico repugnare pactum in Deo,
simile pactum si oppositum habeat enim in alias propositiones negativas donis
donationes: nam teneret Deus dare simul et n̄ dare gloriam,
quod implicat.

17 Hic pariter enim propositiones, quæ dicebantur ab quæ-
stiones indissolubiles, quarum aliæ specialiter falsificantes vocantur: quia
semet ex se falsificantur: ego sum falsa; l ego sum mendax
aliæ dicuntur impossibilitantes, ut hæc enuntiatio ē impossibilis vide-
licet contra veritatem; aliæ destruentes suæ necessitatem, ut ego
n̄ sum necessaria, nimirum contra veritatem, aliæ denique vocari solent
destruentes suæ contingentiæ, ut hæc ego n̄ sum contingens, contra ve-
ritatem enim huius tamen specialiter agemus sibimet ipsi repugnat, n̄

ex genere re ipsa supponi eo. Solet opponi bzera quid Sacre pagine textus, ut dicitur ait Propheta Regius ego dixi in excessu meo omnis homo mendax. Item dicitur Apostolus Paulus ex Epimenide Poeta Cretensi refert. Cretenses semper mendaces, et addit Sanctus Apostolus testimonium hoc verum est.

18 Sed omnes illas propositiones ipsas omnino repugnantes quas Lorada dixit in symmetriam cap. 3 num. 24 non propositiones insolubiles, dico nec veras, et falsas simul, sed chymericas et repugnantes. Et ratio est quia chymericum est, et repugnans illud ex quo ratio sequitur aliquid chymericum, et repugnans, ut ex sequitur ex earum propositionum possibilitate. Ita sequitur eas simul esse et non esse: ergo dicendum est chymericas, et repugnantes. Unde dicitur quod extreme fecerunt similes propositiones, si pure reflexe loquantur non significant in ipsa re, sed propositiones illas, sed propositiones solutas, ipse in voce apparent tanquam propositiones vocales. Hec illas opponit cognitioni reflexe, sano sensu producere, nec sibi contradicere.

19 Quod attinet ad Propheta Regius loquebatur propter excessum: ergo dixi paulisper in excessu meo, quasi diceret, ut inquit S. Gregorius, ipse et ipse mendax in quantum homo; ipse non est mendax in quantum per excessum supra hominem. Testimonium a Poeta Cretensi quod D. Paulus assumit verum est nec significat aliud quam ut plurimum Cretenses mentiri, opposite sententiam, quod ille Poeta quod Cretensis dicitur sic diceret. Et ut sepe in propositiones colligendum est ex nimis regula vsalis, et semper ut ad assignandum ut alios propositioni dictorum est, quod paulum predicti Scit videlicet, quod una neget quantum sufficit ad ejus falsificandum: quod quod asseveravit alii.

20 Requirit a hoc regula, quod in propositionibus simplicibus, et absolutis negatio cadat in verbum, in complexis a supra principale verbum eo modo quo sequitur. In hypotheticis supra dictionem, quod in hypothetica repugnantia probata est negationi ergo si vero dictio in propositione a ergo poni solet negatio toti propositioni, ut si Petrus currit quia volat, et ex quo Petrus currit volat, aquila volat, non sic Petrus copulativa tali modo negandum ut simul et copulatio negetur vel una vel alia per negationem que est negativa conjunctionis celativae. Item in causalibus negationem poni debere cum disjunctionem ut Petrus est albus quia est albus. Petrus albus est vel non quia est albus.

[margin: + aquila]

21 Idem servari debet in relativis et temporalibus: ut in his explicandum est sensus obscurus. In modalibus a modo se negandum. De his fere omnibus regula desumitur propter ex objectionibus et solutionibus precedentibus. Sed ad pleniorem intelligentiam, et aliarum solutionum notandum est primo propositionibus quas quidem de aliqua specie precesserunt, et dicitur de signo dualitatis ut uterque leo currit: neuter leo currit legitime contradici per tam alter ut alter leo non currit: alter non legit. De 2° non dubitatur; de 1° nec dubitari debet, licet communiter dubitetur, ut ejus enim est, vel semper applicatur supra venatum determinatum; vel supra clarum determinatum, et distributum in suos venatos.

22 Et inde valet idem: uterque leo currit, ac iste, et ille leo, cujus venatum vel horum venationum currit. Et idem alter leo non currit, ac hujus venatum vel horum venationum alter leo non currit. Notandum 2° propositiones de subjecto non supponente ut chymera distat a me; chymera non distat a me, esse contradictorias si quidem nil affirmet aut neget ex parte subjecti: quia sic verum semper est dicere, ut chymera a me non distat falsum a me distare. Si non alter fiat ex parte contradictionis ut utraque in copulativa chymera existit affirmat et dicetur, ut non distet hoc modo chymera existit, et distat a me, chymera existit, et non distat a me, quod utrumque falsum fiunt.

Sectio IV. De propositionum Aequipollentia, et Conversione.

1 Propositionum aequipollentia, quam 2a propositio est nil est aliud quam omnium ipsius dialecticorum quam duarum propositionum cum earum ratione significatio, quam etiam ita definiri solet ratio equalis duarum propositionum cum diversitate propositionum. Sed haec multum esse potest in presenti non vero nobis dumtaxat de equipollentia propositionum oppositarum, quae vel unice vel saltem principaliter est hujus loci. 3 regule communiter a dialecticis assignantur quibus propositiones opposite sub eodem alioqui subjecto, et predicato aequipollentes sibimet fiunt, aequipollentiae, vel additione vel detractione

ne particula negativa rame cuius alterna significat ab l. aequivalet eius opposite. Versus ad hoc explicanti carmine communiter apponi solito.

Prae 1a tradit, post 2a, prae, post que subalter

2. Prae 1a dic 1a regula, quae denotat contradictorias fieri aequipollentes per ante positionem particulae non ad subiectum cuiusque ut ex. non omnis homo est albus, quae valet id, ac: aliquis homo non est albus. Item non aliquis homo non est albus idem ac omnis homo est albus. 2a regula: Post 2a, quae denotat contrarias fieri aequipollentes per post positionem ad subiectum eius particulae sic vg. omnis homo non est albus, aequivalet nullus homo est albus, et nullus homo non est albus huic omnis homo est albus. 3 regula Prae, Post que subalter id est propositiones subalternas fieri aequipollentes si particula negativa praeponatur, et postponatur subiecto.

3 Sic: non omnis homo non est albus aequivalet huic aliquis homo est albus, et non aliquis homo non est albus huic: omnis homo est albus, et sic de aliis. Aequivalentia omnium horum, et aliorum [illegible] sequentibus continentur carminibus:

Non omnis quidam non; omnis non quasi nullus:
Non nullus quidam; sed nullus non valet omnis:
Non aliquis nullus; non quidam non valet omnis:
Non alter, neuter; neuter non praestat uterque.

Sed adverte, quod praedictae regulae tantum valent de 2a dictionis contrariis, et subalternis de lege, et non etiam de lege tantum: quia singularis propositio per nullius additionem, vel [illegible] particulae negativae alteri sibi oppositae valet aequivalere; nec 2a licet aliquid una pereat in alia mutari.

4 Rogabis 2a, quid de subcontrariis, nunquid possit fieri aequipollentes? affirmant Doctores [illegible] Alphonsus cum aliquibus recentioribus, sed verius indico cum communi non posse, nisi nimis duras propositiones velimus conficere: nam fieri deberent tales per negationem post positionem subiecto: quae si fiat in negativa ut aliquis homo non est albus, fit in negativa, et malarum [illegible] ratio, scilicet aliquis homo non non est albus: si vero in affirmativa vg aliquis homo est albus, non aequipollet; sed tantum et fit eadem cum negativa, scilicet aliquis homo non est albus. Et inde nulla regula

sed similem aequipollentiam tradit Aristoteles. Dixi non nimis duras propositiones [illegible] quia non dubito posse quomodolibet [illegible] propositiones subcontrarias aequipollentes, ut in hac patet: non non aliquis homo non est albus, quae [illegible] aequipollet huic aliquis homo non est albus.

5 Ex conversione ultimus explicatur propositionum cum dicitur propositio converti, cum sub eadem [illegible] veritate salva eadem qualitate propositionum [illegible] commutantur ita ut subiectum in praedicatum, et praedicatum transeat in subiectum, ubi enim transpositione utraque propositio mutuo sese inferat in legitima consequentia. Ex quibus ita communiter eius definitio conficitur recta consequentia propositionis unius ex alia per extremorum transpositionem. Propositio cuius extrema mutantur dicitur conversa; quae vero resultat ex hac transmutatione, dicitur convertens. Et patet in hoc exemplo: nullus homo est lapis: ergo nullus lapis est homo.

6 Triplex a communi distingui solet conversio simplex per accidens, et per contrapositionem. Alii duas alias addidit P. Lince lib. et tract. [illegible] cap. 9, sed illis frequentari ut in utilibus tempore omittam. Simplex conversio, sive simpliciter dicitur, in qua transmutantur extrema eadem quantitate retenta vg nullus leo est homo: ergo nullus homo est leo. Conversio per accidens dicitur quando cum extremis mutatur etiam quantitas propositionis ut omnis est albus: ergo aliquod album est homo. Similiter nullus lapis est animal: ergo aliquod animal non est lapis.

7 Conversio denique per contrapositionem dicitur quando non solum commutantur extrema, sed etiam ex finitis redduntur infinita; vel ex infinitis finita servata tamen eadem quantitate propositionis vg omnis homo est animal: ergo omne non animal en non homo. Similiter aliquis homo non est albus: ergo aliquod non album non est non homo. Conversiones has omnes cum suis [illegible] complectuntur sequentia carmina pro faciliori memoria:

Simpliciter Feci; convertitur Eva per accidens
Asto per contra sic fit conversio tota

quibus in carminibus tres dictiones denotant [illegible] Feci, Eva, et Asto, quae constant diversa vocali quatuor A, E, I, O Prima denotat propositionem universalem

affirmativa, 2a negativa, 3 particularis affirmativa, et 4 negativa, ita quod sequitur:

Asserit A; negat E; sed universaliter ambo.

6 Asserit I; negat O; sed particulariter ambo.

Denotatur autem haec omnia conversionis fieri simpliciter, sive simpliciter quoties propositio convertenda fuerit universalis negativa, vel particularis affirmativa, quae significantur per literas E, et I contentas in dictione Feci. Conversionis vero per accidens quoties convertenda fuerit universalis tam affirmativa, quam negativa; sed quoties committitur, quod per literas significatur E, et A contentas in Eva, quae in vocabulo continetur in Eva. Conversionis demum per contrapositionem fieri quoties convertenda fuerit vel universalis affirmativa, vel negativa particularis, quae per literas significantur A, et O contentas in dictione Asto.

9 Sed observandum est 1o pro maiori doctrinae totius intelligentia: rationem harum omnium conversionum esse fundari, quod cum subiectum, et praedicatum obiectivum vel aequiparentur, vel invicem distinguantur: ea enim praedicata (adiuvanti) quae coextenduntur distinguunt non possunt, eo modo quo coextenduntur; nec ea, quae distinguuntur coextendi manifestum est, ut ergo coextensio, vel distinctio, quam subiectum habet cum praedicato conveniat etiam praedicato, respectu subiecti. 2o: quod licet praedictae regulae conversionis, nec Aristoteles, qui principaliter illas instituit loquitur de propositionibus singularibus potuerunt; tamen converti et earum conversiones servari sequentibus.

10 Si propositio singularis habet praedicatum signatum singulare, ut Petrus est hic homo convertitur simpliciter, ut: hic homo est Petrus; si habeat praedicatum non ita signatum singulariter, ut Petrus est homo convertitur per accidens, ut: aliquis homo est Petrus. Si denique praedicatum habeat signum particulare, ut Petrus est aliquis homo, convertitur per contrapositionem, ut aliquid non homo non est Petrus. Sic caetera propositiones converti poterunt.

11 Observandum est 3o, quod ut conversio quaelibet legitima sit servari debent haec quae, in terminis comparentur videlicet eadem ampliatio, restrictio, suppositio, status &. Nam aliter non valebit ampliatio, ut non valet ut: omnis Virgo: ergo vi[rgo]

quaedam non est mater.

12 Obiectas contra praedictas regulas; in primis 1o nullum mortuum fit naturaliter vivum, non infert hanc aliquid: ergo nullum vivum fit naturaliter mortuum. Deinde ex hac nullus puer fuit senex non infertur: ergo nullus senex fuit puer: nec ex ista nullus senex erit puer, infertur haec alia: ergo nullus puer erit senex: ergo negativa universalis non simpliciter convertitur in negativam universalem: et per consequens nec simpliciter. Respondeo praedictas, et similes propositiones conversas habere praedicato per quod in converso in subiecto assumpto, et ideo non recte converti, nec apposita ita ergo sic simpliciter convertetur: ergo nullum naturaliter vivum fit mortuum.

13 Deinde autem ita conversae praedictae regulae ex propositione quod est: nullus puer fuit senex idest est ac nullus est puer qui futurus sit senex, quae recte convertitur, et infert istam ergo nullus qui futurus senex, est puer. Deinde nullus senex erit puer, idest est ac nullus senex est quicumque sit puer, quae recte convertitur etiam, et infert istam: ergo nullus qui fuerit sit puer, est senex. Et inde patet praedictas propositiones animadvertere debere in quod complexa exponibilia constituta in eodem subiecto principalis propositionis implicite, quae nisi explicentur nunquam poterunt assumi subiectum adequatum pro convertendo: cum maxime regula illa Dialectica solum sit intenta ad terminos praeter quod negatione in terminis agnovit. Sed in magis 2o haec universalis af-

14 firmativa: omnis homo est animal rationale, simpliciter in istam convertitur: ergo omne animal rationale est homo. Deinde particularis haec negativa aliquis homo non est leo simpliciter convertitur in hanc aliquid: ergo aliquis leo non est homo: ergo convertitur etiam simpliciter universalis affirmativa, et negativa particularis: adeoque falsa est 1a regula simpliciter Feci. Respondeo converti in terminis eas propositiones ratione materiae in qua versantur; minime ratione formae quod manifeste deprehenditur si sub eadem forma diversa materia subsumatur: sic non convertitur: omnis homo est vivus: ergo omne vivum est homo: nec aliquis homo non est Episcopus: ergo aliquis Episcopus non est homo.

15 Nunquid autem regulae praedictae conversionem locum habeant in divinis? Dubitari potest: nam ibi distinctio

realis primay repeꝛit ꝯppitaꝫ gracili ꝑ casuy. neg. Sed ꝫ dico, loꝫ habere debita cũ ꝑpositione sic: oĩs ꝑsona Divina ē Deꝫ, recte ꝯvertitꝰ, ita ꝗ Deꝫ ē oĩs ꝑsona Divina. Similiꝛ aliqd generaꝫ ē eſſa Divina: ergo eſſa Divina ē aliqd qđ ē generaꝫ. Dicitꝰ debita cũ ꝑpositione; quia n̄ valeret: nulla eſſa Divina ē generaꝫ: ergo nullꝫ generaꝫ ē eſſa Divina. Nã cũ realitꝰ eadẽ ſit generaꝫ, et eſſa Divina n̄ tñ oĩa, quæ ve negatꝰ de eſſa, negari poſſꝫ de generatiue; nec oĩa quæ de generatiue veraciter affirmãtꝫ, de eſſa pariter affirmari poſſꝫ.

16 Poſt autores cõmunitꝰ post expoſitiõem ꝯmunem ꝑpositionꝫ oppoſitarũ, æquipollentiũ et ꝯverſionũ de ꝑpositiõibꝫ eiusdẽ ſpecie etc. ꝑpositiones modales. Nos ꝗ ſuppoſitis, quæ diximꝰ ſupra, nihil ſpeciale circa ꝗ earũ oppoſitionẽ notandũ exiſtimamꝫ. Sed æquipollentiaꝫ et ꝯverſionꝫ ꝑfectiꝰ ꝑ calcrũ, ꝗ ꝗ ē ꝯmuni paulo ꝑlixiꝰ exponere. Pro quo revocandũ ē ī memoriã, qđ ubi de diviſione ꝑpositionꝫ in abſolutã, atq; modalẽ ī nuimꝰ ſcilicet dialecticos ꝯmuniꝰ uti quatuor ꝑpositionibꝫ mꝫ Neceſſario contingenti poſſibili, impoſſibili. Vel alitꝰ. neceſſe, ſive neceſſe contingens poſſibile, et impoſſibile. De quibꝫ ugens ut modi ē ſub ultimis expreſſionibꝫ de primis ꝗ ſicut de ceteris mꝫ oĩbꝫ ſufficiẽt intelligi poterit ex ſupradictis.

17 Deinde ſignũ ē ſupradicto mꝫ comparari ſingulo ſingulis ſignis quantitatis. Pro quo ꝑquiꝛ:

Omne neceſſe valet, valet impoſſibile nullꝫ;
Contingens quidã n̄; et poſſibile quidã.

unde ꝑpositionꝫ neceſſe, aut impoſſibili ꝯtingit, ſe ꝯvales affirmatiuas, aut negatiuas; de contingenti a, aut poſſibili ſe particulares negatiuæ, aut affirmatiuas: ſic ꝗ neceſſe ē, Petrũ currere valet idẽ ac Petrꝫ ī oĩ currit curſu. Impoſſibile ē Petrũ currere, valet, Petrꝫ ī nullo currit curſu. Contingit Petrũ currere: Petrꝫ ī aliquo n̄ currit curſu: quæ quæ, et ſi n̄ cõ aliqđ ꝯſydit cũ poſſibili. Poſſibile Petrũ currere valet Petrꝫ ī aliquo ꝯditionali currit curſu.

18 Quibꝫ ſuppoſitis atq; ꝑ cognitis, ut æquipollentia modaliũ (ut ꝑ quiꝛ) facile deſignetur, erunt fixa quæꝗ, a doctis quæ vocꝫ Hiſpanꝫ, ut fere ex coniecturã, quæ quatuor ī ſeries X.a ꝑaternaliꝫ ꝯquiparationꝫ modorũ dictionũ dictionꝫ ſunt 16 ꝑpositiõnes exprimentes totiꝫ diverſas applicationes, quas habere poſſꝫ quatuor ille modi cũ materiꝫ ꝑ affirmationes, et negationes tali collocatas arte, ut uno, ī ꝗ quæꝗ n̄ modo eadẽ æquipollentiꝫ, ſed eadẽ oppoſitionꝫ, ut ſequentibꝫ ꝑ dictionũ dubiꝫ tollat. Cuꝫ ꝗ ſtatꝫ multi deinꝫ ſymulꝫ ꝑdictionẽ appellꝫ: ꝗ quo poſſꝫ ꝯp oppoſito dulciſ ꝗ ꝑ difficilis nibꝫ ꝑcepto, et facilitꝫ multorũ intellectꝫ haberi.

19 Sed ꝑ perꝫ ꝗ quid, Caramuel, hoc ille nõ ī ꝑnitꝫ ē; quinimo eõs ſapientiꝫ appellꝫ dat etc. ꝗ ſoli ſapientes ꝑ diligentiã ꝑ. Sed ꝗ ſ. illꝫ ꝗ exprimamꝫ, et ī primis ſuperiꝫ ī nuimꝫ memoriã, ꝗ ubi ſigna ꝗ ꝗ dictionꝫ cũ dictꝫ, et mꝫ ꝗ quibꝫ ꝯ ſtatꝫ ꝑ ſe modalis. Sicꝗ ꝗ ꝗ ꝑ ꝗ dictionꝫ, quarũ quælibet totidẽ ꝯſtant ſyllabas. Quarũ ꝗ vocalibꝫ Ordinãtꝫ. Dicꝫ ſyllabæ cuiꝗ dictionis ex quatuor reſpondet ꝑpositio de Poſſibili: 2a ſyllabæ de contingenti: 3a de Impoſſibili: 4a de neceſſe ſeu neceſſario. cap 27.

20 Porro ꝗ dictionũ quatuor ſingulæ vocalꝫ ſunt de diverſas A, E, I, V quibꝫ denotatꝫ ꝑ affirmationis aut negationꝫ ī unaquaq; ꝑpositione ꝑ varia locatione vocaliꝫ ī una quaque dictionꝫ, ꝗ ut ꝑcipiat memoria Carmꝫ hoc notandꝫ:

A nihil. E dictꝫ negat; I ꝗ mꝫ; V dictꝫ ꝗ
E dictꝫ negat; I ꝗ mꝫ; nil A; V dictꝫ.

Cuiꝗ ſenſꝫ nil ē ꝑpositio cuiꝗ ꝑ mi ſuꝗ et X.a dicta locata ſub litera A cuiuſꝗ dictionis debet ꝗ ꝑ ꝗ mꝫ, et dictꝫ affirmatiuã: locata ſub litera E, debet affirmare mꝫ, et dictꝫ negare: locata ſub I debet negare mꝫ, et affirmare dictꝫ: locata ꝗ ſub litera V debet et mꝫ, et dictꝫ ꝗ negare.

21 Cũ ꝗ ſi X.a dicta diſponꝫ ſꝫ dictiones purpurea 4 ꝑpositiones, quarũ 1a ꝯreſpondꝫ ꝑ ꝗ ſꝫ de Poſſibili, negetꝫ dictꝫ, et mꝫ. 2a reſpondꝫ V 2o ſꝫ de contingenti, negetꝫ ꝑ dictꝫ, et mꝫ. 3a reſpondꝫ E, ſit de impoſſibili negetꝫ dictꝫ, et affirmet mꝫ. 4a denꝫ ſꝫ de

nece, sq pene dicy, et my afirmativa, qd denotat 4ule
respondet fiet, ut oei illi ppone sibi sunt æquipollentes;
et ity evenit, dictionibg oppone, simili diligentia fiat ad pony
vocality collecony. quinimo si quatuor illy dictiones sy respon
dentibg ppositionibg ita collugat in angulis 4, ut Purpurea, et Af
mabimg opponat diametraliter; et similiter Iliaca, et Captu
le. yeno oē referyt opponēni: patet in schemate

22 Præfacta tabella omnium apponit, et admittit Dialecticis, et qualiqy ppositiones dedikim singularium loco; ad eary similitudinem efficit possent vniale, et particulare, ut in Purpurea vg 1a n ē Possibile nulli hoi loqui, l aligj hoi n loqui, 2a sic erit n ē cōtingens nulli hoi loqui: l aligj hoi n loqui. et sic de ceteris ppositionibus, et obveniunt regulis Præterdictis superius adducti. Sed ea nec si scrutari velimus, sig

tibg ipsorum difficultatibus, et inexplicabile labyrinthis, sup
pli licet ad fictiones desiderare, quæ oriuntur regulis, formare,
mg, et ut aliquis speciy habeamus.
Nescio quomodo ppositio nisi huius sit
23 mabimg: Dey existere ē possibile, in hac æquivalentis dicto
e Dey existere: cy ppositio huic æquipolleat: Possibile ē Dey n
ē Dey existere. Si enim de 3a dictione
existere, l nece n ē Dey existere. Si enim de 3a dictione,
licet aliqd loqui, certe 3a dictionis n. nisi nece ē Pay loqui, pos
bile ē Pay n loqui. Nec nece ē Pay n loqui: possibile ē impossibile
ē Pay n loqui. Cy sit oei afirmatio, ra regulis generaly, qd modo
loqui. Cy ssi oei afirmativa, ra regulis generaly, qd modo
tis ppositio. tyi ē afirmativa, qd modo ē afirmativo licet
dicty i negatio; tyi de negativa qd modo ē negatio; licet
dicty i afirmatio: erat ā subiecto nullius ny negare, licet
dicty i quibusdg neget. Unde frequenter alij concludo tale regu
las n eē vniales ad oia q quibg admini solet.
27 Ex eo conversione p...ary ppositiony scipsys n ... .
fruere tagimuraent mi, et dicti: vg si sic se habet si dicat Dey
existere nariy ē; ac si dicat nariy ē Dey existere, hec
veniet in his ppositionibg ppositio de mo, si illa tyi, quæ dicit di
ty ut in fine ppositiony subiecti ejg, et prædicati ra regu
las apponitur ppositionibg, illa terminibg simpliciter
ferri & Sic dicentur nece ē eē hoi eē anal: ergo nece ē
aliqd anal eē hoi: sy de singularibg vg Pay eē hoi, ē impossibi +hyc
le: ergo hyc hoi eē Pay ē impossibile. Qui plura velit inveniat s
iuxta Disputatio 5 de mo sciendi ty in genere ty in particulari

Disp. V. De Mō sciendi
ty in genere, ty in particulari.

Jam tandem devenimus ad scopy operis, quo pugnā
vera, tamqy ad sentiy quody orio dirigit de veritate, ...
ad my scire, cujus notitia dialecticis adeo necesse credidam
est, ut illa se mota nullo, dicendo ganeg flexi posse
esse, ut illa se mota nullo, dicendo ganeg flexi poss
... incedat. Ex aliquibg ille species loco ...
et frequentissimos acquisiy, et acquisiony in illis scientiam

subit pene dialectica tota tradit suas regulas, in maxime quatus, qui vitium tractantes a reliquis scientiis potissimum discriminat. Agemus igitur in presenti 1° de eius esse, et multiplicitate, deinde de membris in particulari. Sect 1a quid, et quotuplex sit modus sciendi?

Sect 1a quid, et quotuplex sit modus sciendi.

1 Pro resolutione huius sect. primum praemittendum est 1° non accipi hic modum sciendi pro omni eo, quod deberet [illegible] ad scientiam comparandam: ac non latissima significatione, largius ipsius Pater modum appellat scientiae [illegible] enim [illegible] illa magna sciendi cuius inventor Raimundus Lullus, et quam illustravit auxitque multis curis pariter Pater Athanasius Kircher: quinimo sub praedicto [illegible] ipsa methodo in disciplinis [illegible]. 2° nec accipi a scientissime pro sola cognitione evidenti, seu conditionibus praemissi deducta quae ipse Philosophus demonstrationem [illegible] appellat, syllogismum facientem scire, et in hac acceptione sola solum demonstratio reputari deberet modus sciendi.

2 3° nec accipi pro cognitione quavis vera neque primo cognoscendi [illegible], sive quamvis cognitione, seu vera sive falsa hoc modo [illegible] ab eo quod cognitio sit obscura, vel clara. Sumitur autem communiter pro quodam modo speciali cognoscendi, seu instrumento dispositive a regulis logicae [illegible] et conducibili ad scientiam adquirendam, et [illegible] intellectus. In his omnibus fere [illegible]; [illegible] modi sciendi definitione [illegible] [illegible], et [illegible] communi dicendum. Communiter [illegible] [illegible], sic definiri solet: oratio ignoti manifestativa. Sed haec definitio convenit narrationibus historicis, quae saepe nobis manifestant ignotum; nec tamen in praesenti est modus sciendi.

3 Nec valet ad illud [illegible] addere particulam demonstrative, quia haec excludit a ratione modi sciendi id quod non est demonstratio quod aequalis communiter non admittitur, nec videtur veritatem habere posse. S. Cruz cum [illegible] aliis sic [illegible] definitionem [illegible]: est [illegible] sciendi modus, oratio ignoti artificiose manifestativa. At nec ista placet: non convenit oratione rhetorica, quae saepe quidem ignotum manifestat, et artificiose [illegible] atque [illegible] nec tamen

hic [illegible] modus sciendi de quo nunc admittitur. Alii separatim modum sciendi declarant cognitio ignoti [illegible] manifestativa. Cui [illegible] addunt particulam logice videlicet logice manifestativa.

4 Sed haec definitio convenit ut 1° iacet cognitioni divinae, quae non est modus sciendi; [illegible] de eo manifestat clare [illegible] quod [illegible] cognoscit per cognitionem [illegible]. Nec dicas ignotum, et notum [illegible] notare [illegible]: non id definitio debebat significare, [illegible] ut iacet significat, ut 2° iacet adhuc insufficiens videtur [illegible] [illegible] indico significari rationem genericam modi sciendi, [illegible] per [illegible] cognitio; quare [illegible] nec indico sufficienter haec alia: cognitio artificiose directiva [illegible] obiecti. Nec ista: cognitio per quam intellectus cognoscit clare obiectum, quod [illegible] illi erat positive ignotum (quamquam et huic multa plura [illegible]) nec ista denique: cognitio obiecti [illegible] manifesta virtute artificii logicae quae quoque praeterea multas habet difficultates, a quibus ipsa [illegible].

5 Sed his, et aliis [illegible] definitionibus [illegible] gratia brevitatis omissis, ut [illegible] [illegible]. [illegible] 1° veritates alias esse notiores aliis intellectui creato, et alias penitus ignotas. Notiores sunt illae, quas intellectus facilius penetrat, et cognoscit si [illegible] [illegible], seu [illegible], minus notae sunt quas licet [illegible] difficilius penetrat ab intellectu, nec nisi [illegible] [illegible] notionibus aliis sic se habent [illegible] [illegible] [illegible], penes [illegible] [illegible] ignotae [illegible] illae, quas [illegible] intellectus [illegible], vel intellectu humano naturali nunquam adipisci valet sicut se habent mysterium SSmae Trinitatis seclusa Divina revelatione.

6 2° veritas ignota, seu [illegible] aliquando [illegible] [illegible] modo quo [illegible] triplex [illegible] solet ignotum obiective positive, et negative. Ignotum obiective dicitur res quaelibet ab omni cognitione remota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ignotum positive dicitur res [illegible] cognita [illegible] sub ratione [illegible]. Negative ignotum dicitur [illegible] res [illegible], quatenus habet aptitudinem [illegible] ab [illegible], ut cognoscatur per cognitionem [illegible]; non [illegible] cognoscitur [illegible] quatenus cognosci potest per cognitionem [illegible]; [illegible] non cognoscatur. Eiusdem patet praedictas veritates debita [illegible]

comparatione. particulare rationem ignoti circa divisionem datam in genere plures non sunt ignoti positive, vel etiam negative; igitur sit obiective reliquum saltem quod est esse, non excludit triplicem rationem ignoti.

7 3.° Oportet quod ens scibile supponere rationem ignoti obiecto quod manifestat aliquam depictam rationem ignoti, ut communiter affirmant Doctores, non sufficere rationem obiective ignoti: quia de eo semper exigit determinative saltem aliquam cognitionem, vel actu primo, vel actu 2.° respectu cuius ipse ens scibile clarior [illegible] fieri potest: in ratione omni scibili, de qua in primo est quod artificiale, quod equidem decipi nequit, quod eius quod particulariter exhibet aliquam cognitionem supponit. At illius cognitionis significandi gratia definitione non scibili non erit significari (quicquid senserint alii) per conceptum ignoti, igitur equaliter conceptum positive, nec per conceptum confuse cognitum.

8 Ratio est: quia ignotum ex suo conceptu cognitionem excludit, vel saltem obiective ignoto convenit, quod eum excludit a terminativa ratione ens scibili. Si enim per ignotum positive, vel confuse cognitum explicare velit utrumque, pertinet absolute per actualem cognitionem, ut ex dictis patet, et explicatione communi: quia obiectum excluditur ab ea ratione negative ignoti, seu aptitudo, qua potest obiectum cognosci, quod quidem ab omnibus admittitur, ut sufficit, et desideratur perfectius per superius adductas, quod plures definitiones ens scibili, quae conveniunt per aliquam illarum expressionem tradit: non autem per aliam expressionem vitare conabimur, definitionem praedictam.

9 5.° Oportet quod est: maiorem illius claritatem, quam habere debet ens scibile per cognitionem confusam obiecti debere esse talem, ut generet intellectum perfectum scientificum, quod est esse, saltem circa praedicatum illud obiecti, quod per cognitionem obiecti attribuitur: manifestando videlicet eius essentiam divisionem partium eius, vel quasi partium, notificando de praedicatorum identitate, vel distinctione, de proprietatibus accidentibus, et similibus. Ergo autem non est ut exprimatur in definitione: ei omni satis constat apud philosophos etiam Eximius D. disp. 1.ª Metaphysicarum

ea satis facile; cum rationem omnium entis scibili per notionem formaliter includit.

10 Aliis positis, et aliqualiter adumbrata ratione entis scibilis, definimus illud: intelligibile formale confuse notum manifestationi artificiose. Consonat cum sententia D. Eximii locis citatis. Ergo autem per primum huius definitionis resultat ex particula intelligibile formale, quod non ratio, quia ens scibile convenit cum aliis intelligibilibus formalibus in ratione scibilis, videlicet speciebus, et similibus [illegible] &. Reliqua non differentia per quam ab illis distinguitur: necnon aliquibus cognitionibus vel revelatione, vel aliis, quod non fiunt artificiose. Sed, ut plenius rectitudo per eius definitionem quaedam eius particulas, oportet singulis expendere.

11 Dicitur intelligibile, et non cognitio non quia ens omne scibile non sit cognitio; sed quia potius dicitur quia tali competit esse id quo non sit cognitio, sed quia illa ministrante, ceteras facultates utrique, ac veluti delegata, quod non occulta sub obscuris conceptibus obiecto, quod exprimendo, sive rationem intelligibilis per quam cognitionem formaliter exprimendo. Dicitur formale propter repetita saepius, ut excludatur obiectum. Dicitur confuse notum, quod denotatur circa dicta conceptum confusum, quod debet exprimi per ens scibile. Sed hic observanda diversitas, inter notum, quo non utimur, et cognitum ignotum, vel ignotum positive, quorum alterum plurimi ceterorum utuntur, hoc ens significatur ex suo conceptu, vel excludendo quamlibet cognitionem, vel [illegible] cognitionem in actu primo ut dictum est, quod utrumque repugnat ens scibile.

12 Notum autem ex suo conceptu divisibile est cum omni, tam in actu, tam in potentia circa omnium sensum, quia non minus uti solet nomine notum, quam nomine significandi principii notionis, actu cognoscitur, quod determinat capacitatem habet, igitur ut terminat actu cognitionem licet actu non cognoscatur, et licet in differentia, ad claram, et obscuram cognitionem, sive confusam ex suo conceptu, quod indifferentia non admittit ens scibile determinat in nostra definitione ad solam cognitionem confusam per adiunctam particulam confuse. Videtur igitur absque quod per alias particulas expendere per conceptum confuse notum rationem illius terminativam entis sciendi. Cetera non accipienda, quae satis constant ex dictis.

13 Dices 1.° ens scibile debet esse ens formaliter scibile; seu cognoscibile formaliter: ergo definiri debet per esse cognitionis. Quare debet

obiectum ut est in se ipso manifestare; sed hoc non significat in nostra definitio-
ne: ergo. Praeterea quia modus sciendi debet ingenerare effectum
scientiae; sed hoc non potest ingenerare nisi manifestet obiectum, ut est
in se: ergo sic illud manifestare debet, et per consequens ad definitio debet re-
flectare. Respondeo modus sciendi debeat facilitare modus sciendi
ad cognoscendum non ut quod, sed ut instrumentum. Ad aliud dico non requiri dare
re manifestare obiectum, ut est in se: nam alias nec dari posset modus
sciendi cum probabilis veritatis; cum hoc sit falsum, quod probabiliter credit
verum.

14 Ad ultimum dico scientiam perfectam sumi non in se, sed in aliquo ge-
nere per cognitionem claram quae est extra respectum cognitionis
alterius obscurae, quod non est ipsum obiectum ut est in se ipso manifestare
sed hoc simile cum aliis clarius patebit ex infra dicendis. Arguitur
ut non ratio modi sciendi non tribuitur actibus intellectus, quae tales sunt.
Respondeo si sermo sit de modo sciendi naturali, cum non sit ipsa scien-
tia naturalis actio, natura sua clarioris formans claro natio cum
actibus imperficiat, et consequens actibus inficiet est ratio illius. Si vero
loquamur de artificiali, de quo nunc est exprimenda formis actibus
illis specificative sumptis; non vero reduplicative.

15 2a pars est manifesta: quia licet Deus [illegible] esse non
sit exaltus alterius; si tamen ut aliud definiri vellit est exalt alius: ergo
similiter actus intellectus respectu modi sciendi 1a vero pars declarat. quia
ratio modi sciendi artificialis convenit ad acquirenti logice dirigentibus; sed
est artificiale actibus intellectus specificative sumptis, quod dirigere, vel non dirigit re
quilibet logice dirigentes, ut per se patet: ergo. Praeterea: nullum obie-
ctum est exalt cognitum [illegible], nec exalt obscure notum, vel cognitum: ergo.
nullus est actus intellectus exaltus aut reflexive manifestatio ignoti in
se noti, vel cogniti: ergo nec modus sciendi. Sed hoc sit clarissima.

16 Communiter dividit partes: omnis autem fere scripta modi sciendi
dividit in Definitionem, Divisionem, et argumentationem. Definitio quae rem ex-
plicat per eius essentiam. Divisio, quae rem explicat per sua partes, vel quasi
partes. Argutatio, quae rem explicat per haec eadem, et alia multa;
sed ea deducendo ex principiis notis applicationis, et quidem, quod haec tria
sint proprie modi sciendi certum [illegible] requirat, ut magis supponat ab
auctoribus, quae probet. Sed [illegible] quibusdam quorundam Auctorum [illegible] definiti-
onis, Divisionis, excluditur a ratione modi sciendi veritas modi sciendi

modi facile dividi posse

17 Ad nostrum est 1: non requiri rationem modi sciendi quod sit
argumentare scientiae: licet sufficit, et debet ad illum ingenerare [illegible]
[illegible] modo [illegible] dicto: nam Aristoteles Philosophus: totum est quaerere scientiam, et modum
sciendi. quod in hac parte maxime locum habet. 2o. non obstante,
quamvis divisio sit modus sciendi, quod illum [illegible] non meminerit
Aristoteles nam argumentum ab auctoritate negativa praesertim nihil concludit
ut dup. 1a suo loco diximus. Praeterea: quia sub alio nomi-
ne diversi plura dicit in libris Metaph. 3o. sufficere, quod
definitio, et divisio conveniunt cum argumentatione sub ratione manife-
stativi &, licet non ita perfecte, quam argutatio manifestet obie-
ctum, ut sit proprie modus sciendi. Maior patet, vel minor in manifestan-
do perfectio de materiali se habet, et ex parte differentiarum ad illum
rationem communem.

18 Nunc ad suppositum [illegible] certum, quod 3 assignat spe-
cie sit proprie modi sciendi: quaeritur et quidem merito: num [illegible]
illa sit admittenda propositio per 4a specie modi sciendi quadruplex
in hoc puncto principali reperitur sententia per quam declaranda suppo-
no propositionem ordinare pro vel ex conceptu suo quatenus vel
affirmat, vel negat aliquid, vel ex conceptu alterius quatenus defi-
nitionem divisionem, vel argumentationem continet. Hoc posito 1a senten-
tia negat propositionem esse modum sciendi sive ordinetur ex conceptu
suo, sive prout continet definitionem divisionem &. Sic Thom.
omnes.

19 2a sententia docet posse quidem esse modum sciendi quate-
nus continet definitionem divisionem &; non tamen ex conceptu proprio
[illegible]. Ita tertio asserere non nulli, qui definitionem, et divisionem
positione collocant, et adnumerant in modo sciendi negatam propositionem
[illegible] rationem quam ad modum in se continet [illegible] videntur. 3 sententia
propositionem asserit ex conceptu suo modum sciendi: non tamen [illegible],
vel evidentem aliis se explicant. Ita [illegible] [illegible] Emanuel a Concepti-
one Lopez Perez. 4a denique defendit omnem propositionem ex conce-
ptu suppositionis esse modum sciendi, sive vera sit sive falsa, seu evidens,
seu inevidens. Ita multi de suppositionibus in quos P. [illegible] de modo
sciendi [illegible] 2 exam. 4 puncto 2 num. 9

20 Placet [illegible] haec quarta sententia, quam ut probemus

scientiis est tota difficultas eo devolvitur principaliter, ut dicatur ma- an propositio, quatenus talis, sit capax artificij logici, vel manifestet per notiora ut communiter dicitur artificiose conceptus cognitos, vel aliud circa varias definitiones, quod equidem non excludit quod plures propositiones non ita manifestent, nec sint artificiose; sed naturales: quibus admissis licet illud habeant definitio divisio, et argumentatio non tollet, quod ipse quoque non sint artificiose, sed naturaliter sunt et manifestant. Probatur ergo 1° propositionem ut talem esse manifestativam conceptus cogniti, vel notioris ignoti quidquid quod requiratur ad modum standi rationis: et supponamus sic conceptus cognitos per apprehensionem videndum ad praesens prout ibi se habet.

21 Per hanc apprehensionem D. Thom. leonianam magni theologi conceptus totius cognitionis imperfectae contrariam magni theologi ut D. Thom. Sed eo dicere manifesta nobis hac propositio, quatenus propositio D. Thom. est luminare magni theologi: ergo propositio quatenus talis est capax, in primis manifestandi conceptus cogniti. Maior certa videtur: nam apprehensiones producunt per se non indifferenter, ut copulas per affirmationem, vel negationem: et consequenter ut exprimant compositionem objectivam, sive divisionem eorum, quae representant. Caetera videtur negari non posse. Simile quod evenit in omnibus, et ideo argumentum affirmari potest: sic apprehensiones animal rationale: Petrus lapis &c. conceptus totius significat quod expresse manifestatur per has propositiones animal est rationale: Petrus non est lapis &c.

22 Sed hinc totum probatur utrumque de vera propositione. Probatur enim de falsa: nam minus est clare cognoscibilis compositio, aut divisio falsa subjecti, et praedicati, quae conceptus cognoscentur per apprehensionem supposita deceptione intellectus quae componitur, et divisio vera; sed huius cognitio clara dicitur manifestari ut probatum est quod erat cognitio cogniti per apprehensionem, ergo et illius cognitio clara manifestabit &c. Maior, in qua residet difficultas ostenditur nam ista suppositione potest intellectus per apprehensionem Petrus leo; Petrus animal conceptus cognoscere leonis compositionem identitatis cum Petro, vel divisionem huius ab animali: sed id clare cognoscet per falsas propositiones: Petrus est leo Petrus non est animal: ergo. Similiter iudicandum de reliquis.

23 Nec pro contrario dicere valet: propositionem constituere quandam objectum: non autem illud manifestare conceptus cognitum: cum nunquam illud ita supponat cognitum; sed objective ipsum ignotum: et ipsum reddere cognitum absolute. Non valet inquam: nam exempla adducta, et infinitis aliis falsum esse ostendunt; quod intellectus componens quam affirmet, vel neget aliquid ut de Petro non potest ipsum cognoscere per apprehensionem obscuram, et per consequens per cognitionem confusam: quemadmodum de facto communiter sic accidit in omnibus. Deinde; quia si illud verum esset deberet esse verum etiam de definitione, caeterisque modis sciendi: nam quod intellectus procedens ad eos conceptus cognoscat, vel non cognoscat objectum non pendet ab eo quod per potentiam in aliquo habeant illorum; sed ab intellectus perfectione simul cum obiecti respectiva difficultate.

24 Quod autem propositio manifestet artificiose maior est difficultas sed tamen id semel comprobaverimus probatur etiam esse tam per veram quam falsam, sive quamlibet speciem propositionem: parem enim omnibus rationem contra artificium. Probatur: ergo 1°: si propositio, qua talis non est artificiose manifestativa; nec talis erit definitio divisio, et argumentatio; sed hoc est falsum: ergo et illud. Maior probatur: ideo propositio, qua talis non artificiose manifestativa quia rei est vulgaris, loqui, vel componere et dicere naturaliter per propositiones; sed non minus est rei vulgaris decipere per definitiones divisiones, et argumentationes: et maxime per primas, quae circa sensibilia consistunt in propositione: ergo.

25 Minor probatur: non minus frequens de rebus quaerere: quid sit quotuplices sint, et postea quid sit: quis quaerere nec necesse sit? Si primum respondendum est ut omnes fatentur per definitiones divisiones, et argumentationes sive discursus, et ultimo per propositiones: ergo. Nec dicas vulgaris non conficit recte definitiones divisiones, et argumentationes; sed sufficientes tamen ad exprimendum suum conceptum quantum bene ac propositiones nam hoc convenit principaliter totum arti propriae materiae: videlicet, quia difficillime cognoscunt homines quod sit essentia, et caetera: quae difficultas non est tanta respectu cognitionis existentiae, vel non existentiae rei. Patet hoc amplius quia non repugnat, et forte, maxime circa rationem specificam, rudes enim ipse recte conficiunt definitiones et &c., saltem circa ea, quae requirunt

26 Probat 2° licet in praecognitionibus facile sit conficere propositiones, per majorem facilitatem, quae non exigit speciales modos affirmandi, aut negandi, vel saltem ex assiduitate eas conficere; non tamen est facile conficere rectas propositiones, ac debito modo affirmandi, aut negandi cum major difficultas, exigatur specialis modus: ergo poterit ad eas eliciendas iuvari aliquibus praeceptis: ergo poterunt illae propositiones elici per regulas: et per consequens artificiose manifestare. Confirmatur: nam in praedictis disputationibus multa tradidimus ex communi Dialecticorum circa constitutionem propositionum: sed ea non regulae logicae, quae natio subiiciuntur opificio intellectuali: ergo.

27 Scio equidem in praestare praedicta per resp. propositionem quandam, ita ut tradere logica non perficiendi; sed per doctrinam de propositionibus in ordine ad syllogismum: nam inquit, aliquando enim rustico naturaliter eliciunt propositiones universales particulares contrarias contradictorias. Sit ita; sed eliceret semper modo forte peiori, quo, vel Angelum, vel animam rationalem, vel magis eas definiret, vel divideret, si rogaret. Praeterea roget rusticum quivis, ut unica propositione respondeat rogatione syllogismi integri, illi contrariis contradictoriis quaerens quipollentiam conversionem, et alias assignet. Ecce statim titubat, et deficit in affirmationibus, et negationibus. Si dicatur, quod absolute posset id facere similiter dico de quavis definitione, divisione etc.: ergo vel nullum est in his artificium logicae, vel etiam est in hac propositione.

28 Probat tertio specialiter non nullas plures saltem propositiones non definitio, ut haec homo est animal rationale, plures divisio ut ista animal aliud est rationale aliud irrationale; sed definitio, et divisio non oriuntur regulae logicae: ergo et propositio. Dices etiam et similes propositiones esse artificiosas ratione definitionis, vel divisionis quas includunt; non autem ratione sui; sed contra: propositionibus illis convenit definitio, et divisio tamquam essentialiter intrinsecum; sed quod convenit essentiali convenit illi ratione sui: ergo praedictis propositionibus ratione sui convenit esse definitionem, et divisionem; atqui definitionem, et divisionem esse artificiosas ex confesso adversariorum ergo. Mitto rationes alias.

29 Et ex adductis concludo: propositio sive vera sive falsa, sive cuiuscumque speciei est instrumentum cognitionis manifestativum: praeterea non solum

mo artificiosa, quae reliquae quae numerantur species modi sciendi: nec non haec habet ex conceptu propositionis: ergo propositio ex conceptu propositionis est modus sciendi. Sed iam adversariis audiamus eorum contraria quaedam. Opponunt 1°. quaelibet propositio manifestat vel identitatem, vel distinctionem inter subiectum, et praedicatum, sed neque identitas vel distinctio non erat extra obiectum cognitum: ergo nulla propositio manifestat obiectum cognitum, et per consequens nulla est modus sciendi.

30 Probatur minor identitas, aut distinctio inter subiectum, et praedicatum nequit quae propositionem cognosci obiectum nisi per apprehensionem; sed apprehensio nequit cognoscere similiter identitatem aut distinctionem: hoc enim est solius actus indicativi qui quidem est ipsamet propositio: ergo. Respondeo ad argumentum concessa maiori nego minorem universaliter sumptam. Ad probationem nego consequentiam minoris. Nam identitas, et distinctio inter subiectum, et praedicatum, etsi nequeat affirmare, vel negare per apprehensionem potest tamen per illam obiective cognosci, quod patet in his exemplis in quibus apprehensivis identitas verbi gratia Petri cum homine: distinctio lapidis a rationali. Nec obstat in probatione subsumpto minoris: nam actus iudicii seu propositio non ut cognoscit eam identitatem, aut distinctionem; sed illam affirmando, vel negando distinguit quod apprehensioni non convenit.

31 Opponunt 2°. obiectum solum potest esse ignotum aut obiective cognitum quoad eius partes, aut proprietates, et accidentia in syllogismo sed primum spectat ad definitionem, 2um ad divisionem 3um ad argumentationem: ergo nil est in obiecto obiective cognitum, quod propositio manifestet: ergo non manifestat obiective cognitum. Argumentum si quid probat, probat etiam per propositionem nil obiecti cognosci, nec per consequens dari propositionem in rerum natura. Dispone quod missa maiori distinguo minorem claritatis gratia: primum spectat ad definitionem etc. sub omni modo quo possunt manifestari nego sub aliquo determinato modo concedo, et distinguo 1° consequens nego ultimum consequens.

32 Itaque licet per definitionem etiam obiective cognita manifestetur, et sic de ceteris propositionalibus non tamen manifestatur per quaelibet omni modo manifestabili. nam alias sola definitio, vel sola divisio, vel argumentatio sola deberet admitti: logica: ergo requiritur, ut quod definitio definitive eius manifestet divisio divisive etc. simul quod per consequens, ut quod definitio definitive divisio divisive etc. manifestet assertive per propositionem. Dimissa maiore quia per illa potest in obiecto obiective cognosci non verum, vel non verum, quod identificatur nec non cum hoc, vel illo praedicato etc.

quæ primo spectat ad propositionem, et observandum non dari maiorem difficultatem circa predicatum manifestationem in respectu propositionibus, vg Petrus est Deus quæ detur in cæteris: nam ille pariter explicaret manifeste, quod non directe cognoscebat per apprehensionem.

33 Oppones 3: si propositio falsa vg Petrus est lapis, manifestaret obiectum cognitum, manifestaret etiam propter hoc dici posse; sed intellectus hanc non cognoscit obiectum: ergo nec propositio manifestat illud. Omissis aliis respondendi modis ad argumentum negando minorem, nam si potest intellectus fingere in propositione respectum per cognitionem tam affirmativam; ita in positiva, et apprehensive cognoscit. Instabis propositio falsa reddit intellectum errantem, et est modus errandi, sed ad id non est opus manifestare obiectum cognitum: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: reddit intellectum errantem, et est modus errandi materialiter, concedo; formaliter nego maiorem; et omissa minori sub sensu distinctionis nego consequentiam.

34 Potest intellectus errare circa materiam obiectivam et circa formam in suis actibus: errabit circa materiam, si actus formaliter accomodet obiecto falso; circa formam autem errabit, si deficiat in rectitudine actus. Si priori modo tantum erraverit actus erit modus errandi, redderetque intellectum errantem materialiter, ut eveniret in nostro casu: secundo modo redderet errantem enim formaliter. Et ut distinguitur potest illa maior distinguenda: reddit intellectum errantem, id est non verè cognoscentem, et est modus errandi scilicet per illum intellectus non cognoscit ideo, non clare cognoscentem et est modus non cognoscendi clare quod cognoscebat obiectum nego maiorem: patet ex quæ certitudine.

35 Hic addimus propter aliqua dicta propositionis arbitrium, et directionem eius esse logicam; sed ea non est directa abeius, quæ per proximum in philosophia; quæ dum excibi dentis collegere non responsione, et animadvertenda diu paritas inter illam qui daret regulas, ad absolutè scribendum, aut legendum, et logicam directam illas ad propositionem: nam ille daret regulas ad usus, ad nationem et cui primi nunc scireint, nil requiri abillo dari potest; logica vero dat eas regulas cum quæ licet materialiter in praepositioni bis fiat ob rationes adducitur in illis magnum per potest difficultatem, quam medijs regulis, vel solliciterit, vel supplebitis. Nec nos dicimus eas aliter dari regulas ad absolutè; sed ad facilitate difficultas

ad propositionem eius modo, quod dat illas ad definitionem divisionem etc.

36 Praeterea concludendi alijs ab eorundem esse 1um habitus, qui sine regulis eliciant propositionem dirigere modum sciendi, seu artefactum logicum in actu 1o. sicut qui similiter eliciunt definitionem divisionem etc: illos autem qui directione regularum eliciunt elicere modum sciendi in actu 2o, et propositionem spectare acceptam divisam ab alio. 2o quod si quando cognitio obscura non fiedat, ad propositionem in hoc logico, quod valet pariter pro cæteris modis sciendi quantumcumque sint dependentibus illis, vel consuetudinis ipsaque manet in obiecto capacitas expedita per simile cognitioni, quod sufficit. Hic autem sequentur inquiramus de apprehensionibus. Aes est nullius momenti: quibusdam bene visum dico explicare apprehensiones esse modos sciendi, sicut sunt definitiones, vel divisiones, de cætero sicut per ipsum explicare quod est quidam est, sed in se factum, et in adæquatum.

Sect. 2. de Divisione Definitione Modis sciendi in particulari.

1 Quid quod de propositione supposito quod probabimus sectione præcedenti, quod sit modus sciendi, dici poterat in subsequentibus in particulari, dicetur per formam eius præcedentis disputationis, quod ibi ratione adducitur. Unum tantum animadvertemus, videlicet per nostrum formam definiendi acceptivum modum sciendi, prout ad logicum tantum spectat. Et inde procedimus ad exponendum sub sectione, quod spectat ad species reliquas, in quo divisimus modum sciendi. Sed in primis definitionem, et divisionem positam inter istud. Pro quibus scimus: definitionem, et divisionem, aliquid formalem esse, quæ nempe consistit in cognitione representative predicata rei, vel parter, aut quasi partes, in quas distribuitur: aliquid obiectivum, quæ sunt in forma predicatis, vel partibus rei, sub concepto, sub quo res definienda, vel dividenda proponitur.

2 Ipsa definitio, atque divisio aliud est formale seu nempe conceptus est ille, sub quo res definienda, vel dividenda proponitur, et aliud similiter obiectivum, quod nempe res est eadem ipsa definitur sive dividitur sub illo concepto. Dantur nunc simul in hoc